

INTEGRATION STUDIES
WORKING PAPERS SERIES
PUBLIE PAR LE CENTRE DE RECHERCHE ETHNOREGIONAL
ET L'ASSOCIATION FORUM BUDAPEST
/MTA PTI ETNOREGIONÁLIS KUTATÓKÖZPONT, BUDAPEST FÓRUM/

Institute for Political Science Integration Studies

No.9

Tamás Csapody
LANDMINES IN HUNGARY

Csapody Tamás
A GYALOGSÁGI AKNÁK
MAGYARORSZÁGON

English translation by Jenő Demeczky

Research Centre of Ethno-regional Studies
at the Institut for Political Science
of the Hungarian Academy of Sciences

The Research Centre of Ethno-regional Studies undertake an inter-institutional and pluridisciplinary role to play concerned with ethnical and regional issues, and it to publish the results of contemporary research and translations in different series of Working Papers. The publication of this volume was made possible by the Budapest Forum and a grant from OTKA /No. T 029747 és az OTKA No. T T 022600/.

Európai integrációs tanulmányainkat azzal a céllal adjuk ki, hogy segítsék az új tudományos eredmények vitáit és terjedését, dokumentum- illetve fordítás-sorozatunk pedig hiányt pótló tudományos anyagokat próbál elérhetővé tenni. A publikációk a szerzők véleményét tartalmazzák, amelyekért maguk a szerzők vállalnak felelősséget. E dokumentum több intézmény együttműködésének eredménye: az egeri Társadalomtudományi OTDK, a Budapest Fórum, az MTA PTI Etnoregionális Kutatóközpontja és az MTA Politikai Tudományok Intézete működött közre a publikáció előkészítésében. A tanulmány megjelenését az MTA Politikai Tudományok Intézetének segítségével tette lehetővé. Kiadásához a Budapest Fórum, valamint az OTKA T 029747 és a T 022600 számú kutatási keret biztosít anyagi hátteret.

© Tamás Csapody – Budapest, 2000.

Directed by Mr. A.Gergely András et Lévai Imre

Kiadni, másolni csak kiadó vagy a szerző írásos engedélyével és az MTA Politikai Tudományok Intézetének hozzájárulásával lehet.

All rights reserved. This book may not be reproduced, in whole or in part, in any form (except by reviewers for the public press or the scientific institutions) the prior permission writing from the publishers or the author.

Mots clés: Hungary, arms, army, arms control, landmines, weapons prohibited, military circles, Ottawa Treaty, international policy, international law, NGO, human rights, civil organisation

Tárgyszavak: Magyarország, fegyverek, hadsereg, taposóaknák, biztonságpolitika, Ottawai Egyezmény, nemzetközi politika, nemzetközi jog, antimilitarista mozgalom, emberi jogok, civil szervezetek

ISSN 1419-1466
ISBN 963 9098 39 6

**Institut for Political Science
of the Hungarian Academy of Sciences
Budapest, 2000.**

Tamás Csapody
LANDMINES IN HUNGARY

COUNTRY REPORT FOR LANDMINE MONITOR 2000

**MADE ON BEHALF
OF THE INTERNATIONAL CAMPAIGN TO BAN LANDMINES
(ICBL)**

I. MINED AREAS

There are no contiguous mined areas in Hungary, since the mine barrage at the western border of the country has been taken up from 1965 to 1970.¹ However, there are “mine and munitions contaminated areas” in Hungary. “There is no official register” of underground objects.² Thus, the above mentioned mine and munitions contaminated areas are qualified as „mined areas” according to the definition of clause 2.(5.) of the Ottawa Treaty (Treaty in the following), ratified by Hungary as well.³

Mined areas in Hungary come from three periods and three “sources”.

1. Mined areas coming from the Second World War

There are still mined areas in Hungary, originating from WWII (1944-1945). Both German and Soviet troops deployed various kinds of mines, such as plate mines, jumping mines, log mines, tripwire mines, glass mines, POMZ type fragmentation landmines, concrete mines, surprise mines, and antitank mines. From 1945 to 1986, Hungarian bomb-disposal experts have cleared

---

¹ Dr. László Molnár, (Ph.D. for military technology), deputy director-general of MWS PLC (MM Speciális Rt.) Dr. László Deák, diplomat for the Arms Control and Security Policy Department of Hungary's Foreign Affairs Ministry, authorized representative for Hungary. Personal communication. Budapest, 25 February 2000.

Dr. László Lukács lieutenant colonel, head of Technical Department of Bólyai János Military College of Technology Department of Zrínyi Miklós University of National Defense. Personal communication. Szentendre, 3 March 2000.

² Dr. László Molnár, (Ph.D. for military technology), deputy director-general of MWS PLC (MM Speciális Rt.) László Deák, Ibid.

Lajos Posta captain, head of the Reconnaissance Department of the First Bomb-disposal and Mine-searcher Battalion of the Hungarian Army (MH HTAZ). Interview over the phone. Budapest, 7 April 2000.

³ Act X. (10.) of year, 1998. On the ratification and promulgation of the (Ottawa) „Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-personnel Mines and on Their Destruction”. Passed: 24 February 1998. Came into effect: 7 March 1998.

70,000 hectares, annihilating more than 13 million pieces of various kinds of mines, bombs, and artillery munitions.⁴

There is only one known area, mined during the Second World War, near village Nagybajom, part of the so-called Margaret-line, extending from the Southwest corner of Lake Balaton to river Dráva. When preparing for the Soviet attack, German and Hungarian troops deployed here a multi-level defense system. Its first line was a 5-7 kilometres deep mined strip, running along Barcs, Nagyatád, Nagybajom, Mesztegnyő, and Marcali. Nagybajom village is situated roughly midway between the Southwest corner of Lake Balaton, and the current Croatian border, by motor road 61. Three kilometres North to the centre of Nagybajom, a half-plain, half-hilly and woody area of 11,000 hectares belonged to the mined area originally. For the time being, only a part of the woody hills (around 3,000-5,000 hectares) is qualified as mined area, lying in the administrative territory of Nagybajom and Böhönye villages. The plain part of the originally mined area is used as a plough-land nowadays by agricultural cultivation. There is no lumbering in the woody part of the mined area. Since this territory belongs to the Duna-Dráva National Park, (a protected area because of the rare animals living there), forest cultivation is subject to special permission. However, mine accidents were recorded in this area in the 1950s for the last time. Annually one or two antipersonnel or landmines are found in this wood.⁵

Since 1977, 135 landmines have been found in the environs of Marcali, located along the former Margaret-line, around 30 kilometres to the north of Nagybajom (1996: four pieces, 1997: six pieces, 1998: eight pieces, 1999: three pieces). In the past thirty years there were no mine accidents in this area.⁶

The First Bomb-disposal and Mine-searcher Battalion of the Hungarian Army have annihilated 54 anti-personnel mines, and 87 antitank mines in Hungary, from the 1st of January 1994, to the 31st of December 1999. These mines were partly Hungarian made and deployed ERA-33 type mines, partly German made and deployed SMI-35 and SMI-44 type jumping mines, and other mines made and deployed by Soviet military forces. Annually 2,500 registrations come to the Battalion on average (1998: 2,627; 1999: 2,302). Registrations related to landmines are less and less. There are no focal points of mine occurrence, they are found evenly scattered throughout the country, 2-4 of them in a given place at most. Bomb-disposal

---

⁴ Láng László lieutenant colonel: „A Magyar Népköztársaság területének megtisztítása a II. világháborús aknáktól és lőszerektől”, *Honvédségi Szemle, A Magyar Népköztársaság Központi Folyóírat*a (official Hungarian weekly publication), 4. number, 1986, pp. 80-84.

⁵ Dr. László Molnár, (Ph.D. for military technology), deputy director-general of MWS PLC (MM Speciális Rt.) Dr. József Fehér, scrivener of Nagybajom. Interview over the phone. 12 April 2000.

⁶ Zoltán Árvai, scrivener of Marcali. Interview over the phone. 12 April 2000.

experts usually search for other explosives in 1-2 meters zone of the found mine. Their workload does not allow for more extensive search, and they do not consider it necessary by all means. Found landmines are exploded on the spot, antitank mines are destroyed at the nearest suitable place. The last injury originating from mine accident happened in 1962 at the Battalion. It was non-fatal.⁷

2. Mined areas after the Soviet army

Soviet troops resided in 104 Hungarian settlements, from 1944 to the 19th [29th] of June 1991. Approximately 40,000-70,000 soldiers formed that part of the Soviet Army, using 288 military objects. Technical corps of the Hungarian Army (at Szeged, Szentes, Baja, Ercsi settlements), the First Bomb-disposal and Mine-searcher Battalion of the Hungarian Army, and the State Privatisation Enterprise PLC (Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt.) – the latter involving civil enterprises, performed demining of fields, barracks, military bases, shooting-ranges and drill grounds previously used by the Soviet Army. Inhabited barracks, taken over from the Soviet Army, were examined for explosives; green areas were combed to 20-centimetre depth. These properties were partly sold then. But shooting-ranges and drill grounds used by the Soviet Army were not examined to full extent. Road networks in shooting-ranges were demined in 2-3 meters width. Foresters and local inhabitants do not dare to enter the woods, surrounding drill grounds, they deem it risky.⁸

Several thousands of mines were found in the grounds previously used by the Soviet Army, but they were less than 10,000. However, 95% of mines found in former Soviet military objects were for training. Their label UCSEBNO means ‘for training’ in Russian.⁹

Mines of Soviet origin were found in the shooting-ranges, and drill grounds of Kunmadaras, Veszprém, Orgovány, Kecskemét, and Debrecen. Shooting-ranges near Esztergom, Kecskemét and Táborfalva were found to be the most contaminated ones.¹⁰

One thousand and two hundred Soviet training mines were found in the shooting-range near Táborfalva, formerly used by Soviet troops.¹¹ In the

---

⁷ Lajos Posta, Ibid.

⁸ Specialist having personal experiences, wished to be unnamed. Personal communication. Budapest, 10 March 2000.

⁹ Lajos Posta, Ibid. – Dr. László Lukács, Ibid.

¹⁰ Lajos Posta, Ibid.

¹¹ Haszán Zoltán, „Veszélyesebbé váltak a háborús lőszer”, *Magyar Hírlap* (Hungarian daily newspaper), 3 January 1995, p. 4.

July of 1998, more than 200 training mines and other missiles were found in a waste steel shipment arriving to the furnace of Diósgyőr Steel-Works. Place of origin of these mines was not published.¹² There are a few demined shooting-ranges in Hungary: the military object in Taszár, formerly used by Soviet and Hungarian troops (since 1996 it is used by American troops); the shooting-ranges in Táborfalva, Veszprém, and Pécsvárad, used by IFOR/SFOR corps, also rented by British, Italian, Danish, Slovenian, Dutch, and Belgian troops.¹³

The First Bomb-disposal and Mine-searcher Battalion of the Hungarian Army, cleaning territories formerly used by the Soviet Army from explosives, found 2,300 antitank mines from the 1st of January 1994, to the 31st of December 1999. Types of these antitank mines were: TM-57, metal, Soviet made; TM-62, plastic, Soviet made; TMK-2, metal, Soviet made. In addition, they took up 35 antipersonnel mines, most of them POMZ-2 type, Soviet made, metal mine. Up to 95% of those 2,335 mines found by The First Bomb-disposal and Mine-searcher Battalion of the Hungarian Army during this period were training mines.¹⁴

3. Mined areas coming from the war in Yugoslavia

During disintegration of the former Yugoslavia, especially in the periods of the Serbian-Croatian war (1991-1992, 1994-1995), mine barrages were deployed on a 66-kilometer long section of the Hungarian-Yugoslavian border, starting at the stream-in of river Dráva to the Danube. These minefields were created at the Yugoslavian side of the border, by Serbian military corps (Yugoslav People's Army), and para-military troops (Krajinian Serb Republic). The border section, located to the west from the current Yugoslavia-Croatia-Hungary triple border as far as Drávaszabolcs, is full of landmines (PMR-2 type, concrete Yugoslavian made; tripwire PMR-2A type, metal, Yugoslavian made; tripwire OMSZ-2 type), and antitank mines (TMM-1 type, metal, Yugoslavian made; TMPR-6 type, plastic, Yugoslavian made).¹⁵ Presumably in 1995, Serbian soldiers have replaced

---

¹² Sz. B., „Szárnyas akna az ócskavasban”, *Magyar Hírlap* (Hungarian daily newspaper), 16 July 1998, p. 17., and Sz. B., „Gyakorlóaknák voltak a vagonban”, *Magyar Hírlap* (Hungarian daily newspaper), 17 July 1998, p. 15.

¹³ Specialist having personal experiences, wished to be unnamed. Personal communication. Budapest, 10 March 2000.

¹⁴ Lajos Posta, *Ibid.*

¹⁵ L. K., „Botlózsinóros aknák magyar területen”, *Magyar Hírlap* (Hungarian daily newspaper), 23 January 1996, p. 1.

detonators of the minefields deployed from 1991. It is likely that Serbians and possibly Croatians deployed mines in the order of ten thousands to form contiguous mine blockade.¹⁶ There is not any detailed map of those minefields.

Mines were usually deployed within a few meters to the Hungarian border, some of them stretching into Hungarian territory from a few centimetres to 3 meters depth. In some cases, craters or splinters of mines, exploded on the Yugoslavian side, reached Hungarian land. These events were followed by a thorough search of the area concerned. Border guards and bomb-disposal experts of the Hungarian Army neutralised all mines found in Hungarian ground. Erdőpuszta, Kölked, Udvar, Lippó, Ivándárda, Old, Alsószentmárton, Magyarbóly, and Drávaszabolcs are well known settlements having such kind of mine deployment in their outskirts.

Hungarian authorities either prohibited local residents from doing agricultural work, or strongly advised them to be cautious to a greater extent. Hungarian border guard patrols are allowed to approach these sections of the border to one thousand meters. According to the competent authority of the Hungarian Border Guard, they have installed one hundred warning boards in the Hungarian area facing the mined border line, and “strongly advised local inhabitants to take the ‘State Border’ and ‘Caution! Landmine!’ boards seriously, and do not approach dangerous ground”.¹⁷ Through the good offices of the Management of Duna-Dráva National Park, I had the opportunity to walk all over two mine-contaminated fields personally.¹⁸

Some 3 kilometres of the borderline was walked all over at the first site between sections 0.25-0.16 from Lanka-channel, along river Dráva, situated to the South of Alsószentmárton and Old. This part of the Hungarian-Croatian border is of the so-called wet-dry type, full of woods, bushes and moss. Collaterally with the border, a few meters to it, ribbons the dam for Dráva, which serves as a road as well. Both sides of the dam belong to Hungary, but on the border side there is no mowing or bush cleaning, because of the landmines. Location, types, and number of landmines in that slip is unknown. At a certain location (0.16 section) the border and the dam drift apart from each other, and a footpath runs further, near the border.

Németh A. Endre – Erdei Éva, „Új feladatok a déli határon”, *Magyar Hírlap* (Hungarian daily newspaper), 22 January 1996, p. 8. Lajos Posta, Ibid.

¹⁶ E. É., „Akna magyar területen”, *Magyar Hírlap* (Hungarian daily newspaper), 10 April 1997, p. 21.

¹⁷ Without author, „Aknatelepítés a Drávaszögben”, *Magyar Hírlap* (Hungarian daily newspaper) (MTI) (Hungarian News Agency), 25 April 1995, p. 27.

¹⁸ I was guided during this walk by Zsolt Varga reservation area manager and Mrs. Daczó, Hajnalka Tarlósi nature reserve guard. Interview over the phone. 6 March 2000.

About 8 meters to the path, on the Croatian side of the border, I saw a concentric impact, tripwire splinter mine (metal, POMZ type), fixed above the ground level. The metal spike and the stripwire could be seen without any doubt. This 5-6 kilometres long section probably hides a great amount of landmines. There were three white boundary-stones in the section I walked over, approximately one meter tall, fixed on the top of small mounds, having the legend “MNK” (Hungarian People’s Republic). There were three other boards of one meter width installed within this section, 1.5 meters above the ground, saying: “State Border” “Danger of Explosion”. (There was not any board near the splinter mine I observed.) There are no patrols on the Croatian side of the border, because of the landmines.

On the second site I patrolled some 9 kilometres of the borderline partly on foot, partly by car. It is to the direction of Mohács, Kölked, and Erdőfü, on the right bank of river Danube at Macskaluk and Vizslak, and another section of the border parting from Danube.¹⁹ The mined area in this section lies in an 80 to 100 meters distance from the dam, following the line of the border and river Danube. It is on the former Yugoslavian, now Croatian side of the border. Both sides of the dam are in Hungary, but the side facing Croatia has not been mowed since 1991, because of the landmines. The cart-road in Croatia, following the line of the dam, lies in former East Croatia, which was controlled temporarily by UN administration (UNTAES). This road was used by UN troops at that time. Probably the UN troops had installed the single observable board on the Croatian side, which was turned over, therefore can not be read. I presume this yellow board is a warning for landmines. On the Hungarian side there are three “MNK”, and three “Danger of Explosion” boards. There are two big boards in Croatia, warning for “Mines” in a 500 to 1000 meters distance to the border at that point, where the borderline turns sharply to the West, and the dam runs further on Croatian territory. Although these boards are hardly readable even using field glasses, they are probably conforming to international standards, warning for landmines in three languages. The border section leaving the line of river Danube, continues in an almost impenetrable thick forest in a wet area, full of streams and ponds, along the former technical barrier, registered from 1950 to 1965 as a minefield. There are no explosion or landmine warning boards on either side of this six kilometre long border section in visual distance. (There are border stones.) There is no border guard on the Croatian side.

---

¹⁹ Zsolt Varga reservation area manager, Tamás Deme reservation area manager, and Zoltán Omacht nature reserve guard guided me on this walk. Interview over the phone. 6 March 2000.

The First Bomb-disposal and Mine-searcher Battalion of the Hungarian Army destroyed six landmines (type: PMR-2), and six antitank mines (types: TMM-1 and TMPR-6) in this border section from the 1st of January 1994, to the 31st of December 1999.²⁰

From 1991 to March 2000, two mine accidents became known on the Hungarian side of this 66 kilometer long border section. On the above mentioned first borderline, a young pregnant women, resident of Alsószentmárton, belonging to the rom ethnic minority, step on a landmine when she was gathering snails, according to her statement on Hungarian territory, and lost her left leg in the spring of 1993. She claimed two million HUF (app. 8,000 USD) compensation from settlement Old, responsible for the area, because of the “lack of border signs”. However, she lost the damage suit.²¹

Despite the accident, the young women gave birth to a healthy baby. For the time being, she suffers great pains, living in miserable circumstances with thirteen other persons at her mother’s house in Alsószentmárton. She got a new artificial leg in 1995.²²

The other mine accident happened in the July of 1995. A young man of Veszprém, aged 18, in spite of repeated warnings of the local population, following the unused railway from Magyarbóly to Pélmonostor (Beli Manastir), strayed to the other side of the border near Kislippó. He stepped on a tripwire antipersonnel mine at a 53 meter distance from the border, in Croatia. He was taken to the hospital of Mohács, where splinters were removed from both of his legs. His injury healed up within eight days.²³

The University Hospital for Traumatology of the Medical University of Pécs (POTE), treated three victims of mine accidents from 1991 to April 2000. Two persons were from Bosnia-Herzegovina, the third person was from Croatia.²⁴

Most of the mines “extending over the border” are located in the territory belonging to the Management of Duna-Dráva National Park. On the 17th of December 1999, Hungary entered into an agreement with Croatia to establish a joint nature reserve within three years, including Kopácsi-rét (Kopacki Rit – Special Zoological Park and Nature Reserve). One of the obstacles to establish the joint nature conservation area, and achieve watery rehabilitation of Kopácsi-rét, having a protected area of 17,000 hectares, is

---

²⁰ Lajos Posta, Ibid.

²¹ Alsószentmárton, 6 March 2000.

²² Bercsi János, „Csigaszedők szerb fogságban”, *Magyar Hírlap* (Hungarian daily newspaper), 2 May 1995, p. 6.

²³ Bercsi János, „Robbant a botlódrótos akna”, *Magyar Hírlap* (Hungarian daily newspaper), 25 July 1995, p. 19.

²⁴ Prof. Dr. József Nyárády, professor, director of the institute. Interview over the phone. Interview over the phone. 20 March 2000.

the fact that around 200,000 landmines were deployed in the flood area wood of Kopácsi-rét. Mine clearance has to be carried out by the Croatian party, but in order to found the joint nature reserve, Hungary and Croatia submitted a common application to the international environment protection competition, Global Environmental Facility (GEF). Announcement of the results of this competition is to be expected in May 2000.²⁵

II. PRODUCTION, EXPORT, AND DESTRUCTION OF LANDMINES

Hungarian Mechanical Works (Magyar Mechanikai Művek, MMM) has had exclusive competence in mine production since 1936. It has had the sole title for mine destruction as well since 1995. Its predecessor, the Arms Factory was established as a war factory. Its territory now extends to 32 hectares. Since its foundation, the factory has performed twin tasks. Its primary task was “research”, “development”, and “production” of “artillery ammunition, technical explosives, and other explosives” for the prevailing Hungarian Army. Its secondary task was to “meet all demands of explosives for the prevailing mining industry”.²⁶

It is located near Törökbálint, about 15 kilometres from Budapest, in one and a half-kilometre distance from several highways, on Tétényi-plateau. MMM produced antipersonnel mines of Hungarian design: ÉRA-33, impregnated paper, from ?-1949, ? pieces [antitank version of this type was also produced]; EKA-62, ?, 1962-1967, some 5,000-10,000 pieces; M-49, wood, 1950-?, some 1,200,000 pieces; M-62, plastic, 1962-1970/1972, around 400,000-1,000,000 pieces; GYATA-64, plastic, 1964-1974, some 400,000 pieces; and also made landmines according to a Soviet license: POMZ-1, wood; POMZ-2, metal, 1947-1953, some 60,000-120,000 pieces in all. Antitank mines of Hungarian design were also manufactured there: LÓTAK, impregnated linen, ?1943-1945, some 20,000-40,000 pieces; M-43, impregnated paper, 1943-1945, some 100,000-200,000 pieces; FAHAK, wood, 1949-1953, some 30,000-40,000 pieces; UKA-63, metal, 1963-1974, about 400,000 pieces. Mines were produced partly for the defense of the South and West border of Hungary (technical barriers: 1949-1965), partly for the Hungarian Army (1943-1974). MMM also provided renewal services for the Hungarian Army from 1960 to 1996.

---

²⁵ János Tardy, deputy under-secretary for the Ministry of Environment and Regional Development, signatory of the contract on behalf of Hungary. Interview over the phone. 23 February 2000.

²⁶ Document titled “Introducing MWS Special PLC (MM Speciális Rt.) and its future plans”, created especially for the citizens of settlement Etyek. Signatories are József Kemény director-general, and Dr. László Molnár deputy director-general. Budapest, 16 May 2000, p. 1.

Before 1990, Hungary had exported mines M-62, GYATA-64, and UKA-63. Also, prior to 1990, Hungary had imported MON-50, MON-100, and MON-200 type Soviet made, directional fragmentation anti-personnel metal mines,²⁷ and TM-62P3 type, Bulgarian made, antitank plastic mines, some 30,000-50,000 pieces in all).²⁸ Since 1990, Hungary has not been involved any export or import activity related to mines.

Mine export was decided (as well as any other kind of arms export) by the Ministry of Defense, and managed by Technology Foreign Trade Enterprise. Before 1990, Hungarian Mechanical Works (Magyar Mechanikai Művek, MMM) had no export licence, but since that, it has been entitled to pursue export activities independently. When exporting mines, Hungary usually stipulated that exported mines should have not been reexported to third countries. That is, mines were exported by end user certificate. It is known that Hungarian made antipersonnel mines were shipped to Angola, Lebanon (GYATA-64), and Cambodia (M-62). Hungarian made antitank mines were exported to Namibia and Eritrea (UKA-63). Hungary exported GYATA-64 type antipersonnel mines and UKA-63 type antitank mines to Yemen, and unknown type of mines to South Africa.²⁹ It is known that Hungary exported the above mentioned mines, but it is unknown if these mines were shipped directly to the receiving countries, or through a third country that bought the mines by end user certificate, then reexported them. These mines might be exported without end user certificate as well. There are no available data concerning export quantities or further target countries. Taking into consideration Hungary's mine manufacturing capacity, and the fact that approximately 25,000,000 mines were deployed in the above mentioned countries during the past decades, I estimate the amount of Hungarian mine export in the order of several hundred thousands.

In "the past few decades" MMM has accomplished renewal of twenty to thirty million mines for the Hungarian Army. After their renewal (from 1964 to 1996 or 1998), mines of various guarantee periods (20/10/5 years) were returned to ammunition stores of Hungarian troops.³⁰

---

²⁷ Antal Kender lieutenant-colonel, „Irányított hatású repeszaknák telepítése”, *Honvédelem* (Periodical of the Hungarian Army for Military Sciences) 1/1981, p. 143., no. 917., rec. no. 01 (1981). Declassified.

²⁸ Confirmed independently by several experts, wished to be unnamed. Personal communication. Budapest, 15 May 2000, and 20 May 2000.

²⁹ Landmine Monitor Report 1999. International Campaign to Ban Landmines – Landmine Monitor Core Group. 1999., Angola: p. 112., Eritrea: p. 198., Lebanon: p. 896., and Namibia: p. 68., South Africa: p. 84.

Jane's Mines and Mine Clearance 2000. Angola: p. 650., Lebanon: p. 653., Namibia: p. 654.

³⁰ "Eltaposott aknák", (Ed.) *Magyar Honvéd, A Honvédelmi Minisztérium hetilapja* (weekly magazine of the Ministry of Defense), 10 April 1998, pp. 4-8.

2. MMM was transformed to Mechanical Works Special PLC (Mechanikai Művek Speciális Rt.) on the 1st of January 1998. It is technically ready to mass-produce new types of mines. Development of a medium size, plastic, self-destructive type antitank mine, named HAK-1, equipped with electric detonator, was started in Hungary, in the early 1990s, and was finished by 1996. Production technology was developed for this mine, it was tested at the troops, and passed all tests for mass production.³¹

Production of this mine, registered in the “official product list” of Mechanical Works Special PLC (Mechanikai Művek Speciális Rt.), has not been started only because of financial difficulties. The Hungarian Army intends to order 100,000 pieces of HAK-1 in 2000. NATO has also tested HAK-1.³²

MWS PLC is able to manufacture further types of mines, according to its “official technical information sheets”. The “cumulative mine for destroying armoured carriers” is started using mechanical primer. It has not been named yet. To the contrary of the cumulative mine and the HAK-1 mine, the “underwater cumulative mine (VKA)” having also “official technical information sheet” is in production. In the past years, “a few hundred pieces” of VKA were produced and exported upon individual orders, for non-military purposes. (VKA mines were imported by Norway and Sweden to destroy their obsolete oil wells on the North Sea).³³

Besides the above mentioned types, MWS PLC is able to manufacture a CLAYMORE type directional fragmentation mine, developed by the Hungarian Institute for Military Technology, similar to MON-50. This one has not got “technical information sheet”, and has not been named yet. Development was stopped in the midst of the 1990s, but will be restarted in 2000.³⁴

All the above mentioned mines of MWS PLC are exportable products of high technical level.

---

³¹ János Tompa major-general, Technical Head of the Hungarian Army. Minutes for the First Security and Military Policy Subcommittee of the National Defense Committee of the Hungarian Parliament, 5 November 1996, p. 11.

³² Specialist wished to be unnamed. Personal communication. Budapest, 10 May 2000.

My opinion is backed up by József Felker's statement. József Felker is deputy director general of Institute for Military Technology. Szilágyi Béla: „Megrendelésekkel talpra állítható a hadiipar” *Magyar Nemzet* (Hungarian daily newspaper), 1 March 2000, p. 16.

³³ Dr. László Molnár, (Ph.D. for military technology), deputy director-general of MWS PLC (MM Speciális Rt.) Personal communication. Törökbálint, 18 May 2000.

³⁴ Specialist wished to be unnamed. Personal communication. Budapest, 10 May 2000.

3. MWS (MM Speciális Rt.) destroyed 356,884 GYATA-64 type mines (full stock of the Hungarian Army),³⁵ around 15,000 POMZ-2 type mines³⁶ (full stock of the Hungarian Army),³⁷ and some 100,000 UKA-63 type mines³⁸ from August 1996 to 30 June 1999. The latter is half of the amount (200,000 pieces) to be destroyed by the Hungarian Army. MWS (MM Speciális Rt.) assumed to destroy the remaining 100,000 pieces by March 2001.³⁹ I have observed disassembly of UKA-63 type mines in person, at the site.⁴⁰

4. MWS PLC (MM Speciális Rt.) has formed island-like working areas within its 32 hectares territory.⁴¹ There are three basic units (Alloy, Press, and Assembly plant and store) protected by armed guards, secured by mounds. Dismantling of mines takes place in the Assembly plant.

A special production line of Hungarian development is used to dismantle mines. It is capable to process 200 kilogram of mines in an eight-hour shift. There is a stand-by machine in case of failure of the production line. Dismantling takes place in three steps behind concrete protecting walls. In the first step workers take out the percussion cap manually, and remove all further elements of detonator. In the second phase a revolving recessing tool cuts round the metal cylinder of the body of the mine (just like a can), and takes it into pieces, but does not touch explosive. This operation is carried out “behind shelter”. In the third step the workers “take a survey” of the result, and check it. In this way three mines are dismantled simulta-

---

³⁵ Hungary's official landmine report submitted to the UN. Interview over the phone. 30 March 2000. Convention on the Prohibition of the use, Stockpiling, Production and Transfer of anti-personnel mines and on their destruction.

<http://domino.un.org/ottawa.nsf/9bb2c11>

“Recently, the last GYATA-64 mines had been destroyed at MWS PLC (MM Speciális Rt.) – informed us István Budai, engineer, lieutenant-colonel, deputy-director of technical service for the Hungarian Army” M. P., “Taposóakna: leszerelt a HM”, *Népszabadság* (Hungarian daily newspaper), 1 July 1999, p. 2.

³⁶ József Tián, colonel, technical head for the land forces of the Hungarian Army. Matyuc Péter, „A hídépítés rövidebb ideig tart, mint az aknamentesítés”, *Népszabadság* (Hungarian daily newspaper), 24 December 1997, p.1. and p.4.

³⁷ Dr. László Molnár, candidate for military technology, deputy director-general of MWS PLC (MM Speciális Rt.) Dr. László Molnár, *Ibid.*, Dr. László Lukács, *Ibid.*, György Viczián, *Ibid.*

³⁸ Specialist wished to be unnamed. Personal communication. Budapest, 10 May 2000. “Eltaposott aknák”, *Ibid.*

³⁹ Specialist wished to be unnamed. Personal communication. Budapest, 10 May 2000. “Eltaposott aknák”, *Ibid.*

⁴⁰ Dr. László Molnár, (Ph.D. for military technology), deputy director-general of MWS PLC (MM Speciális Rt.) With permission and in company of Dr. László Molnár. Interview over the phone. Törökbálint, 18 May 2000.

⁴¹ All statements in this section are taken from my personal interview with Dr. László Molnár. *Ibid.* Other sources are stated explicitly.

neously. Workers have to account for each and every mine. (This special line is capable to destroy 1,000,000 mines a year).

Usually six to ten persons are employed for mine disassembly, they are all civilian employees. Half of the mine dismantling staff are man above eighteen, all of them saw service, the other half are women.

All semi-skilled workers in the disassembly department have clear character reference. Half of them, belong to the rom ethnic minority. The company is not allowed to employ mentally or physically handicapped persons, and they really do not employ them.

Workers can be employed only on medical opinion. This “very strict medical control” has to be repeated quarterly.

Average wage for these semi-skilled workers is less than 50% of the average wage in chemical industry, which can be considered as a base for comparison. It is around the minimal wage in Hungary, that is a gross income of 200-300 HUF/hour (one USD/hour). Workers performing similar activities at Swedish or German partner companies of MWS PLC, earn around fourteen or ten times more. Taking advantage of legitimate overtime limit, dismantling workers perform one and a half shift to achieve a gross income of 30,000 to 40,000 HUF (120 to 160 USD) in a month. (In case of illicit overtime work they could achieve a net income of 30,000 to 40,000 HUF (120 to 160 USD) in a month).⁴² It has happened that MWS PLC, being in embarrassed circumstances, has paid only a part of their monthly payment, and the withheld part (around 20%) has been paid only some months later, in a lump.⁴³

Although formerly there were accidents arising from explosion at the plant, mine dismantling has been performed without any casualties so far.⁴⁴

“All pieces of GYATA-64 and UKA-63 type mines are destroyed”, except the detonator, which is to be destroyed by explosion. Detonator parts are sliced first, and exploded afterwards in the order of thousands, within the territory of MWS. POMZ-2 type mines were shipped from stores, being in advance dismantled. Mine explosives (gunpowder, trinitrotoluene, and cyclo-trimethylene-trinitro-amin) are used in mine digging, steel plates are sent to furnaces. Other parts of mines, such as non-decaying or slowly

---

⁴² Worker wished to be unnamed. Personal communication. Also wished the date and location of communication not to be published.

⁴³ Worker wished to be unnamed. Personal communication. Also wished the date and location of communication not to be published.

⁴⁴ Dr. László Molnár, candidate for military technology, deputy director-general of MWS PLC (MM Speciális Rt.) Dr. László Deák, Ibid.

Dr. László Molnár, Ibid.

Workers wished to be unnamed. Personal communications. Also wished the date and location of communication not to be published. Confirmed independently.

decaying plastic covers are utilised for highway construction or destroyed in combustion furnaces.

MWS produces two types of explosive charges from mine explosives, both of them have “technical information sheet”. Explosive charges MM-BOOSTER-200,-250,-400,-500, used in mine digging, are shipped with one to three years of guarantee, and can not be converted to arms again. MWS has exported mine-digging explosives to Norwegian Dyno Nobel, Swedish Nitro Nobel, and German Dinamit Nobel firms since 13 years. KKT-A, named “small size hollow load” is manufactured by MWS to destroy explosives. It is used by Hungarian SFOR and KFOR troops for mine annihilation.

During my visit to MWS PLC, there was no mine dismantling activity. Workshop number IV., consisting of several buildings on an extended area, guarded by armed men, sheltered by high mounds, is in a poor shape. Workers dismantling UKA-63 mines, and river bombs carry out their tasks without using eye-guard, ear-plug, or helmet, in filthy overalls, in the breezy workshop. I had the opportunity to observe the industrial products, manufactured from mine explosives in another building of the same workshop.

5. Territory of MWS PLC (MM Speciális Rt.) in Törökbálint is listed as one of the 24 most contaminated areas in Hungary, according to the Ministry of Environment and Regional Development, because of stockpiling hazardous refuse and migrating sewage of heavy metal content into the soil for decades. Restitute operations cost 9.6 million HUF (38,400 USD) in 1996-1997, and has been continued since then.⁴⁵

Full reconstruction work to eliminate pollution of the environment will sum up to 80-90 million HUF (320,000 to 360,000 USD). This is to be carried out by the Hungarian State, managed by State Privatisation Enterprise PLC (Állami Privatizációs Vállalat Rt.) According to the deputy director-general of ÁPV Rt. air pollution “is not significant”, it is below the Hungarian norm.⁴⁶ Concerning pollution possibly caused by them, “there are no compulsory or recommended explosive limit norms in Hungary”, and “similar norms effective in the EU are not known in Hungary”.⁴⁷ “When leaving the area they have to make a statement that using sensitive detectors,

---

⁴⁵ *Heti Világgazdaság (HVG)* (weekly Hungarian economic magazine), 13 December 1997, p. 143.

Mink Mária, „A Mechanikai Művek kálváriája”, *HVG* (weekly Hungarian economic magazine), 18 March 2000, pp. 117-118.

⁴⁶ Dr. László Molnár, *Ibid.*

⁴⁷ Protocol on setting free form explosives building No. 60. of MWS PLC (MM Speciális Rt.). Previously, mine production and disassembly activities went on in building No. 60. Budapest, 28 February 2000.

explosive materials are not present”, and “they apply correct internal norms”.⁴⁸ There is a compulsory, official environmental test every three years, performed by subcontractors to the Ministry of Environment.

When environmental reconstruction will have been finished, MW Industrial Park PLC (MM Ipari Park Rt.) will be established on the 32 hectares area. MWS PLC (MM Speciális Rt.) will be removed to a 12 hectares field in Etyek settlement, 10 kilometres to the West from Törökbálint, to a military object possessed by the Hungarian Army, named “Tüzelőállás (Firing position)”. It will continue its current operation “behind shelter“. MWS PLC wish to keep its dual profile in the future.⁴⁹

III. MINES IN POSSESSION OF THE HUNGARIAN ARMY

1. In August 1995, before starting to destroy landmines, Hungary had the following antipersonnel mines: GYATA-64 type (splinter or landmine), Hungarian made; POMZ-2 type (circular), Soviet and Hungarian made; CLAYMORE-like (MON-50, MON-100, MON-200)⁵⁰ (similar to USA M18A1), Soviet made, directed splinter mines. M-49 and M-62 type Hungarian made antipersonnel mines, are no longer active weapons. They were withdrawn at the end of the 1960s.⁵¹

In November 1996, the Hungarian Army possessed 375,306 anti-personnel mines in all.⁵² According to the official Article 7 report, submitted to the UN, Hungary destroyed 356,884 pieces of GYATA-64 type anti-personnel landmines, that is, all mines of this type Hungary had possessed.⁵³ Hungary destroyed also some 15,000 POMZ-2 type mines of the remaining

---

⁴⁸ Dr. László Molnár, Ibid.

⁴⁹ Document titled “Introducing MWS Special PLC (MM Speciális Rt.) and its future plans”, created especially for the citizens of settlement Etyek. Signatories are József Kemény director-general, and Dr. László Molnár deputy director-general. Budapest, 16 May 2000, p. 3.

⁵⁰ “Eltaposott aknák”, (Ed.) “Az elmúlás lépcsőfokai”, *Magyar Honvéd, A Honvédelmi Minisztérium hetilapja* (weekly magazine of the Ministry of Defense), 10 April 1998, p. 7.

Antal Kender lieutenant-colonel, „Irányított hatású repeszaknák telepítése”, *Honvédelem* (Periodical of the Hungarian Army for Military Sciences) 1/1981, p. 143., no. 917., rec. no. 01 (1981). Declassified.

⁵¹ Dr. László Molnár, (Ph.D. for military technology), deputy director-general of MWS PLC (MM Speciális Rt.) Dr. László Lukács. Interview over the phone. 29 May 2000.

⁵² Minutes for the First Security and Military Policy Subcommittee of the National Defense Committee of the Hungarian Parliament, 5 November 1996, p. 10.

⁵³ Hungary’s official landmine report submitted to the UN. Interview over the phone. 30 March 2000. Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines and on Their Destruction.

Form G 1. <http://domino.un.org/ottawa.nsf/9bb2c11>

19,306 pieces of its anti-personnel mines.⁵⁴ Hungary retained 2,000 GYATA-64 anti-personnel mines for training purposes for mine searching, bomb-disposal, and anti-terrorist corps.⁵⁵ Hungary “has possessed a few hundred”⁵⁶ MON-50 type mines, and has not destroyed them. Therefore, Hungary holds possession of 1,422 pieces of anti-personnel mines.⁵⁷ A few hundred type MON-50 mines, and around one thousand MON-100 and MON-200 type mines.

Till the date of ratification of the Treaty (March 1999), it was unambiguous that Hungary would destroy each and every piece of all three types of antipersonnel mines: GYATA-64, POMZ-2, and MON-50.⁵⁸ Hungary has not destroyed any MON-50 type mines so far, there is no any destruction operation in process, and there are no plans to destroy these landmines. Hungary probably gave up destroying this kind of landmine, because of a new interpretation of the concept of antipersonnel mines. In professional, Hungarian, military circles, MON-50 type mines are no longer classified as antipersonnel mines to be destroyed according to the Treaty.⁵⁹

Besides the above mentioned mines Hungary has UKA-63 type,⁶⁰ Hungarian made antitank mines (some 200,000 pieces),⁶¹ and TM-62P3 type mines of unknown quantity, made in Bulgaria according to Soviet licence.⁶²

Despite my written applications, the Hungarian Ministry of Defense definitely kept aloof from communicating any data on this subject.⁶³

---

⁵⁴ József Tián, colonel, technical head for the land forces of the Hungarian Army. Matyuc Péter, „A hídépítés rövidebb ideig tart, mint az aknamentesítés”, *Népszabadság* (Hungarian daily newspaper), 24 December 1997, p.1. and p.4.

⁵⁵ László Tikos colonel, head of publicity department for the Ministry of Defense, response letter, addressed to me. Budapest, 21 March 2000.

⁵⁶ József Tián, colonel, technical head for the land forces of the Hungarian Army. Matyuc Péter, „A hídépítés rövidebb ideig tart, mint az aknamentesítés”, *Népszabadság* (Hungarian daily newspaper), 24 December 1997, p. 1. and p. 4.

⁵⁷ Subtracting from the total number of anti-personnel mines (375,306 pieces) the number of destroyed GYATA-64 mines (356,884 pieces), and the number of destroyed POMZ-2 mines (15,000 pieces), as well as the number of GYATA-64 type mines, retained for training purposes (2,000 pieces), gives 1,422 pieces of anti-personnel mines.

⁵⁸ “Eltaposott aknák”, *Ibid.*, p. 7.

⁵⁹ Confirmed independently by several competent persons, wished to be unnamed. Budapest, January-April 2000.

Dr. László Bodrogi colonel, head of Department for Technology of Tactical Operations at Zrínyi Miklós University of National Defense, „Lehet-e hatása a gyalogság elleni aknák betiltásáról szóló nemzetközi egyezményeknek a katonai védelmi tevékenységekre?”, *Műszaki Katonai Közlöny*, MHTT Műszaki Szakosztály folyóirata (technical magazine of the Hungarian Army), 4. number, 1999, pp. 36-39.

⁶⁰ “Eltaposott aknák”, *Ibid.*

⁶¹ Specialist wished to be unnamed. Personal communication. Budapest, 10 May 2000.

⁶² Specialist wished to be unnamed. Personal communication. Budapest, 10 May 2000.

⁶³ I exchanged letters on this subject with László Tikos colonel, head of publicity department for the Ministry of Defense, two times. First exchange of letters: 17 February 2000, – response: 28 February 2000. Second exchange of letters: 28 February 2000 – response: 21 March 2000.

IV. MINES IN HUNGARIAN FOREIGN POLICY

1. Hungary's Foreign Affairs Minister announced at the Budapest Regional Conference on Anti-personnel Landmines (26-28 March 1998) „Agenda ‘98”, consisting six items to ban and to destroy landmines, and to lessen damages caused by landmines. According to the program, Hungary in addition to destroy its antipersonnel landmine stocks by the 31st of December 2000, would establish a physio- and psycho-therapeutic institution, developed by Hungarian researchers, to help landmine victims to recover. „Agenda ‘98” announced a common German-Hungarian demining initiative in the Eastern-Slavonia region of Croatia, also supported by Norway, with regard to the Hungarian minority living there.⁶⁴

2. Two years have passed since, and activities announced in „Agenda ‘98” took the following shape. Hungary offered 3,000 USD for the Slovenian demining program in 1999, and made a contribution of 810 USD to the funds created by signatories to the Treaty. The latter is a non-official membership fee for organising landmine conferences. Offering of the membership fee is to be expected in 2000, but contribution to demining programs is uncertain.⁶⁵ The common German-Hungarian initiative has not been realised, and Hungary has not received any financial aid from Norway. Ten to forty Hungarian, professional mine searchers (ex-service men and civilians) work in Croatia unofficially, employed by foreign, profit oriented, private companies, such as the German UBB.

3. Hungary would like to establish a “regional destroying centre” at an appropriate military object of long standing, having well consolidated infrastructure, in the eastern part of the country, at Nyírtelek village, located some 10 kilometres to Nyíregyháza. MWS PLC (MM Speciális Rt.) does not undertake destroying picked up mines. Hungary's Foreign Affairs Ministry finances this project, taking advantage of Canadian credit. A profit oriented Hungarian firm, owned by the Ministry of Defense has already got the right to destroy mines in an environment-friendly way, utilising plasma-burning technology, developed in the USA. The glass-like end product would be used in highway and embankment construction.⁶⁶

---

⁶⁴ László Kovács, Foreign Affairs Minister (1994-1998). Report: „Regional Conference on Landmines”, (without editor and publisher) ICBL, pp. 4-9.

⁶⁵ Interview over the phone with György Viczián, military expert for Foreign Affairs Ministry, 12 May 2000.

⁶⁶ Dr. László Molnár, candidate for military technology, deputy director-general of MWS PLC (MM Speciális Rt.) Dr. László Deák, Ibid.

Ukraine has already voted for destroying its landmines at this relatively close (60 kilometres to the border) Hungarian site. If Hungary succeeds in signing a contract with Canada, landmine annihilation could be started from that time onward in eight to nine months. Amount of Ukrainian landmine stocks is estimated at 10,000,000 pieces, it could be destroyed in two years. Later on landmines originating from Belarus and the Yugoslavian region could be destroyed there, but the plant would be able to burn other kinds of hazardous refuse as well.⁶⁷

4. The complex physio- and psychotherapeutic programme to help landmine victims to recover was developed by dr. Árpád Baráth, psychiatrist, university associate professor, UNICEF consultant, and Croatian citizen, living in Pécs since 1995. According to the overview presented at the Budapest Regional Conference⁶⁸ *there would be started a twelve weeks long, “exemplary complex rehabilitation” “program of international co-operation”* for a group of thirty persons at the hospital of Szigetvár, some thirty kilometres to the Southern border.⁶⁹

The project would be implemented using the 100,000 USD support of the Canadian Government, and a similar amount of Hungarian State apport, in the form of buildings. The project is managed in Hungary by the „Children for Children Foundation”, but it has not succeeded in winning any Hungarian Ministry to support it, therefore nothing has happened till the July 1999. Then the Canadian party ordered a revision to the project, which is to be completed by spring 2000. Results of this revision are not known as of 29 May 2000. The Canadian Embassy at Budapest, and the Foundation are willing to realise the project, which could be implemented perhaps under the auspices of the Ministry of Youth and Sport.⁷⁰

5. Hungary became a member of NATO on the 12th of March 1999. Since then, Hungary is subject to the unspoken tension between NATO members, signatories to the Ottawa Treaty, and the others, in the question of landmines. Hungary took part in some conferences on landmines, for example: demining, München, 2-4 March 1999. At the same time Hungary cancelled

---

⁶⁷ Dr. László Molnár, (Ph.D. for military technology), deputy director-general of MWS PLC (MM Speciális Rt.) Dr. László Deák, Ibid.

⁶⁸ Report: Regional Conference on Landmines (without editor and publisher) ICBL, pp. 31-36.

⁶⁹ Dr. László Molnár, (Ph.D. for military technology), deputy director-general of MWS PLC (MM Speciális Rt.) Personal interview. Pécs, 21 March 2000.

⁷⁰ dr. András Blahó, president of the advisory board of Children for Children Foundation. Interviews over the phone. 12 April, and 29 May 2000.

without any apparent reason its participation at the NATO mine conference, held in London, early 2000.⁷¹

V. HUNGARIAN SOLDIERS' DEMINING ACTIVITIES ABROAD (IFOR, SFOR, KFOR)

1. Following the Dayton Agreement, Hungary has stationed a 417 strong IFOR/SFOR troop in Croatia, at settlement Okucani, between Bosanska Gradiska and Pakrac, some 80 kilometres to the south from the Hungarian border. The Hungarian technical contingent performs road-making and bridge-building activities. IFOR/SFOR military forces perform demining only in order to fulfil their urgent military tasks. Hungarian troops take over previously combed, and double-checked, demined working areas by confirmed protocols⁷². Even though, the sapper troop of the Hungarian technical contingent goes through all working areas, then provides day and night custody for it. In case of tardiness of the Serbian party, Hungarian sappers have to search for and take up mines themselves.⁷³ Hungarian troops have a special Hungarian made instrument, developed for mine deactivation, and eleven German made manual mine searcher devices, type: VALLON ML 1614. Hungarian experts are able to pick up and deactivate mines. One of the best bomb-disposal experts of Hungary is also member of the contingent.

2. Hungary has stationed a 350 strong KFOR troop in Kosovo at Pristina-Kosovo Polje since summer 1999. This troop performs guarding and protecting tasks for NATO-centre and Golas-hill. There is also a mine searcher, bomb-disposal team in this contingent. So far, they have demined only the road to the KFOR telecommunications centre, protected by them.⁷⁴

---

⁷¹ Person wished to be anonymous. Budapest, 3 April 2000.

⁷² Dr. László Molnár, (Ph.D. for military technology), deputy director-general of MWS PLC (MM Speciális Rt.) Dr. Lukács László, „Aknahelyzet Horvátországban és Bosznia-Hercegovinában”, *Új Honvédségi Szemle* (periodical of the Hungarian Army), 1. number, 1999, pp. 46-47.

⁷³ Tömöry Ákos, „Magyar békefenntartók”, *HVG* (weekly Hungarian economic magazine), 20 January 1996, pp. 74-80.

⁷⁴ „KFOR-krónika”, (without author), supplement to Magyar Honvéd (weekly magazine of the Ministry of Defense), 12 March 2000, p. 14.

VI. FURTHER INFORMATION

1. Education and training of officers and non-commissioned officers at Bólyai János Military College of Technology Department of Zrínyi Miklós University of National Defence (Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar) follows relevant directions of the Treaty.⁷⁵

2. Troop training complies with NATO norms. Conscripts are trained to deploy and take up antipersonnel and antitank mines as well.⁷⁶

3. Now and again, the American air base of Taszár in southwest Hungary, temporarily receives American soldiers who step on mine in Bosnia.⁷⁷

VII. SUMMARY

Upon the above detailed information, I found that the official report Hungary submitted to the UN on the 1st of October 1999, and resubmitted without any modification by the 30th of April 2000,⁷⁸ is unsubstantiated in the following points:

1. Hungary did not mention “all stockpiled anti-personnel mines owned or possessed by it, or under its jurisdiction or control, to include a breakdown of the type, quantity and, if possible, lot numbers of each type of anti-personnel mine stockpiled” (Treaty Article 7 1.b). Hungary did not announce being in possession of MON-50, MON-100, and MON-200 type landmines, therefore did not submit any figures for them.⁷⁹

2. Hungary did not mention “the location of all mined areas that contain, or are suspected to contain, anti-personnel mines under its jurisdiction or control, to include as much detail as possible regarding the type and quantity

---

⁷⁵ Dr. László Molnár, (Ph.D. for military technology), deputy director-general of MWS PLC (MM Speciális Rt.) Dr. László Lukács. Personal communication, Ibid.

⁷⁶ A person, taking part in the training, wished to be unnamed. Repeatedly confirmed personal communication. Budapest, 8 February 2000, and 2 March 2000.

⁷⁷ MH-summary, „Taszáron az amerikai védelmi miniszter”, *Magyar Hírlap* (Hungarian daily newspaper), 3 January 1996, p. 3.

⁷⁸ Hungary's official landmine report submitted to the UN. Interview over the phone. 30 March 2000. Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines and on Their Destruction.

<http://domino.un.org/ottawa.nsf/9bb2c11>

⁷⁹ HTTP://, *ibid.*, Form B Stockpiled anti-personnel mines

of each type of anti-personnel mine in each mined area and when they were emplaced” (Treaty Article 7 1.c). Hungary did not report that there are anti-personnel mines in the Nagybjom area, and in some South border sections, also did not report that former Soviet military bases are suspected to be contaminated by anti-personnel mines. Therefore, Hungary did not submit any details on them.⁸⁰

3. Hungary did not submit the correct number of mines “retained or transferred for the development of and training in mine detection, mine clearance or mine destruction techniques” (Treaty Article 7 1.d). The Hungarian Army retained around 2,000 anti-personnel mines (type: GYATA-64) for purposes according to the Treaty, but this amount is some 500 more than the submitted figure.⁸¹

4. Hungary submitted incomplete data on “the status of programs for the destruction of anti-personnel mines”. Hungary did not mention “details of the methods which will be used in destruction”, “the location of all destruction sites”, and “the applicable safety and environmental standards to be observed”. Hungary’s report on the environmental standards applicable to destruction of anti-personnel mines (destruction is implemented according to “industrial standards”), is not correct, since there are no such legal standards in Hungary. (Treaty Article 7 1.f), and Article 4).⁸²

The Treaty allows Hungary to eliminate its mined areas by the 27th of March 2008, but Hungary does not mention its mined areas, and does not report any plans to eliminate its mined areas, therefore Hungary does not comply with the Treaty. (Treaty Article 7 1.f, and Article 5).⁸³

5. Hungary did not mention “the types and quantities of all anti-personnel mines destroyed after the entry into force of this Convention for that State Party”, as did not mention destruction of type POMZ-2 anti-personnel mines in any form. (Treaty Article 7 1.g, and Article 4)⁸⁴ Hungary did not report its mined areas even here, in this relation. (Treaty Article 7 1.g, and Article 5).⁸⁵

---

⁸⁰ HTTP://, *ibid.*, Form C location of mined areas

1. Areas that contain mines
2. Areas suspected to contain mines

⁸¹ HTTP://, *ibid.*, Form D APMs retained or transferred

1. Retained for development of and training in

⁸² HTTP://, *ibid.*, Form F Status of programs for destruction of APMs

1. Status of programs for destruction of stockpiled APMs

⁸³ HTTP://, *ibid.*, Form F Status of programs for destruction of APMs

2. Status of programs for destruction of APMs in mined areas

⁸⁴ HTTP://, *ibid.*, Form G APMs destroyed after entry into force

6. Hungary submitted incomplete data on “the technical characteristics of each type of anti-personnel mine produced, to the extent known, and those currently owned or possessed by” (Treaty Article 7 1.h, and Article 4). Hungary complies with the prescriptions of the Treaty concerning GYATA-64 type anti-personnel mines alone. However, Hungary did not submit technical data on the following mines: POMZ-2, Hungarian made according to Soviet license; M-62,⁸⁶ Hungarian made, is no longer active weapon; MON-50, MON-100, MON-200, anti-personnel mines, possessed by Hungary.⁸⁷

7. Hungary did not mention “the measures taken to provide an immediate and effective warning to the population”, that is, Hungary did not mention its obligation to ensure that “all anti-personnel mines in mined areas under its jurisdiction or control are perimeter-marked”, “monitored”, and “protected by fencing or other means”, to ensure “the effective exclusion of civilians” until “all anti-personnel mines contained therein have been destroyed”. (Treaty Article 7 1.i, and Article 5). Effective warning in mined areas either has not happened, or there is much room for improvement in it, therefore Hungary does not comply with the Treaty.⁸⁸

II. I found that the official report Hungary submitted to the UN on the 1st of October 1999, and resubmitted without any modification by the 30th of April 2000 is well-founded in the following points:

1. Hungary submitted complete and correct data on possession, quantity, technical features, and destruction of GYATA-64 type anti-personnel mines.

2. MON-50, MON-100, and MON-200, anti-personnel landmines, active weapons in Hungary, are all equipped with electric percussion cap and cable, there is no tripwire attached to them, and can be detonated only by remote control. When detonating, these mines “will incapacitate, injure or kill one or more persons”, therefore they are anti-personnel mines, but do

---

1. Destruction of stockpiled APMs

⁸⁵ HTTP://, *ibid.*, Form G APMs destroyed after entry into force

2. Destruction of APMs in mined areas

⁸⁶ HTTP://, *ibid.*, Form H Technical characteristics of each type produced/owned or possessed

1. Technical characteristics of each APM-type produced

⁸⁷ HTTP://, *ibid.*, Form H Technical characteristics of each type produced/owned or possessed

2. Technical characteristics of each APM-type currently owned or possessed

⁸⁸ HTTP://, *ibid.*, Form I Measures to provide warning to the population

not explode “by the presence, proximity or contact of a person”. (Treaty Article 2 Definitions 1).

Therefore, these anti-personnel mines are not subject to the Treaty, and Hungary does not have to destroy them. Nevertheless, as it was stated before, Hungary has to submit information on possession and technical data of these mines.

3.1. Hungary fulfilled its obligation to modify the penal code (Btk.) according to the Treaty.⁸⁹ Section 160/A. of the penal code (Btk.), pertaining to “applying weapons prohibited by international treaty”, and section 264/C. of the penal code (Btk.), pertaining to “abuse with weapons prohibited by international treaty”, are correct implementations of obligatory national measures involved in the Treaty. (Treaty Article 7 1.a, and Article 9).⁹⁰

3.2. Hungary’s official report mentions a former (1993) modification of the penal code in order to comply with the Treaty.⁹¹ These former extensions of the penal code are section 261/A. pertaining to “violation of international law”, and section 286. pertaining to “confiscation”, are proper implementations of obligatory national measures involved in the Treaty.⁹²

Budapest, 31 May 2000.

---

⁸⁹ The penal code (Btk.), that is, act IV. of 1978, was modified in act LXXXVII. of 1998. It was announced on 26 December 1998, and came into effect on 1 March 1999. Modifications to the penal code are implemented in article 38. and article 60. of act LXXXVII of 1998. Actually these are the modifications to section 160/A. and section 264/C. of the penal code.

⁹⁰ HTTP://, *ibid.*, Form A National implementation measures.

⁹¹ Act LXXI. of 1993 was announced on 19 July 1993, and came into effect on the same day. Article 14. of this act modifies section 261/A. and section 286. of the penal code.

⁹² HTTP://, *ibid.*, Form A National implementation measures.

Csapody Tamás

A GYALOGSÁGI AKNÁK MAGYARORSZÁGON

ORSZÁG-JELENTÉS A LANDMINE MONITOR 2000 RÉSZÉRE

KÉSZÜLT AZ INTERNATIONAL CAMPAIGN
TO BAN LANDMINES (ICBL) MEGBÍZÁSÁBÓL

I. AKNÁSÍTOTT KÖRZETEK

A Magyar Köztársaság területén összefüggő aknamező az ország nyugati határánál 1965 és 1970 között felszedett aknazár óta nincsen. (1) Az ország területén azonban „aknás-lőszeres területek” vannak. „Hivatalosan nincs nyilvántartás arról”, hogy mit rejthet a föld mélye. (2) Ez a Magyarország által ratifikált Ottawai Egyezmény (továbbiakban: Egyezmény) fogalom-meghatározása szerint (2. cikk 5.) „aknásított körzet”-nek minősül. (3)

A magyarországi aknásított körzetek három időszakból és három „forrásból” származnak.

1. A második világháborúból származó aknásított körzetek

A II. világháború idejéből (1944-1945) a mai napig maradtak fenn aknásított körzetek, ahol német és szovjet csapatok telepítettek aknákat (tányér, ugró, hasáb, botlódrótos és üveg, POMZ típusú repesz taposóaknákat, valamint betonaknát, meglepő aknákat és harckocsi elleni aknákat). 1945 és 1986 között a magyar aknakutatók 70 000 k. hektárt mentesítettek robbanóanyagtól – közte aknától –, és több mint 13 millió különböző típusú aknát, bombát és tüzérségi lőszert semmisítettek meg. (4)

Egyetlenegy II. világháborús aknásított körzet ismert, a Balaton tó délnyugati sarkától a Drávaig húzódó úgynevezett Margit-vonal mentén lévő Nagybjom körzetében. A szovjet támadásra készülve, a német és magyar csapatok többlépcsős védelmi rendszert építettek itt ki, amelynek első vonalában (Barcs-Nagyatád-Nagybjom-Mesztegyenyő-Marcali), 5-7 km mélységű, elaknásított védvonalat építettek. A Balaton délnyugati sarka a jelenlegi horvát határ között kb. félúton, a 61-es út mentén fekvő Nagy-

bajom község központjától 3 km-re északra, sík területen és dombos, erdős részen 11 000 hektár volt eredetileg aknásítva. Jelenleg kizárólag a Nagybajom és Böhönye község közigazgatási területén fekvő erdőrész (kb. 3-5000 hektár) tartozik az elaknásított körzet kategóriájába. A sík terület ma mezőgazdasági művelés alatt lévő szántó-terület. Az erdőben fakitermelés nem folyik, de mivel az erdő az ott élő védett állatok miatt a Duna-Dráva Nemzeti Park tulajdonában van (tájvédelmi körzet), ott az erdőművelés egyébként is külön engedélyhez kötött. A terület sem elkerítve nincsen, sem pedig táblák nem jelzik a robbanás- vagy aknaveszélyt. Ennek ellenére balesetet az 1950-es években jegyeztek fel utoljára. Az erdőben évente 1-2 db gyalogsági vagy taposóaknát találnak. (5)

Szintén a volt Margit-vonal mentén, Nagybajomtól kb. 30 km-re északra fekvő Marcali környékén 1977 óta 135 db aknát találtak (1996: 4 db, 1997: 6 db, 1998: 8 db, 1999: 3 db), de legalább 30 éve aknabaleset nem volt. (6)

A Magyar Honvédség 1. Honvéd Tűzszerész- és Aknakutató Zászlóalja (MH HTAZ) az ország egész területén 1994. január 1. és 1999. december 31. között összesen 54 db gyalogság és 87 db harckocsi elleni magyar gyártmányú (ÉRA-33 típusú), német (ugró aknák: SMI-35 t. és SMI-44 t.), valamint szovjet gyártmányú aknákat semmisített meg. Az évi átlagosan mintegy 2500 bejelentés közül (1998: 2627 db, 1999: 2302 db) egyre kevesebb az aknára vonatkozó bejelentés. Az aknák az országban szétszórtan, egyedi jelleggel helyezkednek el (előfordul, hogy 2-4 db egy környéken). A tűzszerészek a megtalált aknák környékét 1-2 m-es sugarú körben vizsgálják át, nagyobb átvizsgálásra azonban leterheltségük miatt nincs lehetőségük, és az átvizsgálást nem is feltétlenül tartják szükségesnek. A megtalált harckocsi-aknát általában a legközelebbi alkalmas helyen, a gyalogsági aknát a helyszínen felrobbantják. A századnál aknarobbanásból származó – nem halálos kimenetelű – baleset 1962-ben volt utoljára. (7)

2. A szovjet hadsereg után megmaradt aknásított körzetek

Magyarország 104 településén 1944-től 1991. június 19-ig szovjet csapatok állomásoztak. A 40-70 ezer katonát számláló, 288 katonai objektumot használó szovjet hadsereg a magyar honvédség előtt ismeretlen számú és típusú aknát tárolt Magyarország területén. A szovjet csapatok által használt területek (épületek, katonai bázisok, lö- és gyakorló terek) aknamentesítését a Magyar Honvédség műszaki csapatai (pl. Szeged, Szentés, Baja, Ercsi településeken), a MH HTAZ és az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő

(ÁPV) Rt. – utóbbi polgári cégek igénybevételével – végezte. A szovjet csapatoktól átvett, majd részben eladott lakott épületeket tűzszerészeti szempontból mindenhol átvizsgálták, a zöld területeket 20 centiméter mélységig. A szovjet alakulatok által használt lő- és gyakorlóterek, valamint katonai bázisok teljes átvizsgálása azonban nem történt meg. A lőterek úthálózatát – 2-3 m szélességben – aknátlanították. Az erdészek és a helybéliek a gyakorlóterek környéki erdőkbe nem mernek bemenni, a területeket gyanúsak tartják. (8)

A szovjet hadsereg által használt területeken összesen több ezer darab (de mindenképpen 10 000 db alatt) találtak aknákat. A megtalált aknáknak azonban a 95 százaléka gyakorló akna volt (felirata: UCSEBNO = gyakorló). (9)

Szovjet eredetű aknaszennyezést találtak Kunmadaras, Veszprém, Orgovány, Debrecen, Komárom lő- és gyakorlóterein, illetve bázisokon. A legszennyezettebb az Esztergom és Kecskemét környéki valamint a Táborfalvi lőtér volt. (10)

A korábban szovjet csapatok által is használt táborfalvi lőtéren 1200 db szovjet gyakorló aknát találtak. (11) 1998 júliusában több mint kétszáz gyakorlóaknát és egyéb lövedéket találtak a Diósgyőri Acélművek kohójába érkező hulladékacél-szállítmányban. Az aknák származási helyét nem hozták nyilvánosságra. (12) A korábban szovjet és magyar csapatok, 1995 decemberétől az amerikai csapatok által használt taszári bázis, valamint a IFOR/SFOR által, továbbá a külföldi csapatok (brit, olasz, dán, szlovén, holland, belga bérlövészeti) által is használt lőterek (például táborfalvi, veszprémi, pécsváradi) aknamentesítettek. (13)

A szovjet hadsereg által használt területeken kizárólag az MH HTAZ 1994. január 1. és 1999. december 31. között összesen 2300 db harckocsi aknát talált (szovjet gy., fém, TM-57 t.; szovjet gy., műanyag, TM-62 t.; szovjet gy., fém, TMK-2 t.). Ezen kívül 35 db gyalogsági aknát (többségében szovjet gy. fém, POMZ-2 t.) szedtek fel. (Az MH HTAZ által ezen időszakban talált összesen 2335 db akna 95 százaléka szintén gyakorló akna volt.) (14)

3. A délszláv háború idején aknásított körzetek

Jugoszlávia szétesése kapcsán, a jugoszláv (szerb) – horvát háború idején a magyar-jugoszláv határnak a Dráva betorkolásától a Dunáig terjedő 66 km-es határszakasza mentén, két időszakban is (1991-1992, 1994-1995) a határ túloldalán aknatelepítés folyt, elsősorban a szerb (Jugoszláv Néphadsereg)

katonai és fél-katonai alakulatok (Krajina Szerb Köztársaság) részéről. A mai Jugoszlávia-Horvátország-Magyarország hármass határtól nyugatra, Drávaszabolcsig húzódó határszakaszon gyalogsági aknát (például jugoszláv gy., cement, PMR-2 t.; j. gy. fém, botlódrótos PMR-2A t; botlódrótos OMSZ-2 t.) és harckocsi elleni aknát (pl. jugoszláv gy., fém TMM-1 t.; j. gy., műanyag, TMRP-6 t.) rejt a föld. (15) A szerb katonák 1995-ben feltehetőleg az 1991-től telepített aknamező robbanószerkezeteinek cseréjét is elvégezték. A szerbek és esetleg horvátok összesen több tízezer aknát telepített a határ mentén, amely aknazárat képez. (16) Részletes aknatérképről azonban senkinek sincs tudomása.

Az aknákat általában a magyar határtól néhány méterre helyezték el úgy, hogy azok néhány esetben, centiméternyi vagy 1-3 m mélységben átnyúltak magyar területre. Más esetben viszont a felrobbant akna krátere károsított, illetve a szilánkok érték magyar területet. Ilyen esetekben a határőrök, a honvédség tűzszerészeinek bevonásával alaposan átvizsgálták a területet, és a magyar területen lévő aknákat semlegesítették. Különösen Erdőpuszta, Kölked, Udvar, Lippó, Ivándárda, Old, Alsószentmárton, Magyarbóly, Drávaszabolcs környékén vált ismertté ilyen aknatelepítés.

A magyar hatóságok a lakosság mezőgazdasági munkáját vagy megtiltották, vagy fokozott óvatosságra hívtak fel. A magyar határőrök járőrözését a határtól 1 kilométeres távolságra engedélyezték. Az illetékesek elmondása szerint a határőrség száz figyelmeztető táblát helyezett ki az elaknásított határövezettel szemközti magyar területen, és „nyomatékosan kérte, hogy az ‘Államhatár’ és a ‘Vigyázat, aknaveszély’ feliratú táblák intését mindenki vegye komolyan, s ne közelítse meg a robbanásveszélyes területet”. (17) A Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóságának segítségével két aknaszennyezett területet magam is bejártam. (18)

Az Alsószentmártontól és Oldtól délre, a Dráva mentén húzódó, mintegy 3 km-es határszakaszt (0.25-0.16 számú szelvény között, Lankacsatornától) jártuk be. Itt a magyar-horvát határ erdős, bokros, zsombékos, úgynevezett száraz-vizes határ. A határtól néhány méterre, azzal párhuzamosan kanyarog a Dráva vízügyi védtöltése, amely útként is szolgál. A töltés mindkét oldala magyar területen van, de a határhoz eső oldalon a kaszálás, bokorirtás nem éri el teljesen a határt, mivel taposóaknákat rejt a föld. Ezek pontos telepítése, típusa és száma ismeretlen. A töltés és a határ egy ponton (0.16 számú szelvény) eltávolodik egymástól és a töltésről egy fákkal övezett gyalogút fut tovább a határ közvetlen közelében. Az úttól kb. 8 méterre, a fák között, horvát területen vélhetően az úgynevezett földfelszín fölé, fixen telepített, körkörös hatású (fém, POMZ t.) botlódrótos repeszaknát láttam (egy darab fémes cövek és a botlódrót egyértelműen látható

volt). Ezen az összesen kb. 5-6 km-es szakaszon valószínűen sok taposó-akna rejtőzik. Az általam gyalog bejárt szakaszon három helyen, apró dombocskán, egy méter magas, „MNK” (Magyar Népköztársaság) feliratú, fehér kőoszlop jelzi a határt. Ezen a vonalon három „Államhatár” „Robbanásveszély” feliratú, egy méter széles tábla van elhelyezve a földtől kb. 1,5 méter magasan. (Az általam látott repeszaknánál semmilyen tábla nem volt). A horvát oldalon az aknatelepítés miatt határőrök nem járőröznek.

Mohács-Kölked-Erdőfü irányában, a Duna jobb partján húzódó (Macskaluk, Vizslak), illetve az azt elhagyó határszakasz kilenc kilométerét jártam be gyalog és gépkocsival. (19) Magyar oldalon, a Duna és a határ vonalát követő kb. 3 km hosszú vízügyi töltéstől 80-100 m-re húzódik a volt jugoszláv, ma horvát oldalon elaknásított határterület. A töltés Horvátország felé eső magyar oldalát – az aknaveszély miatt – 1991 óta nem kaszálják. Az ideiglenesen az ENSZ-közigazgatás (UNTAES) fennhatósága alá tartozott területen (Kelet-Horvátország), a töltés oldala mellett futó, Horvátországhoz tartozó földutat ENSZ-csapatok is használták. Feltehetőleg ők rakták ki a horvát területen található egyetlen, átfordult, ezért olvashatatlan, feltehetően aknaveszélyt hirdető sárgás táblát. A magyar oldalon három „MNK” ill. „Államhatár” és ugyanennyi „Robbanásveszély” feliratú kőoszloppal ill. táblával találkoztam. Azon a ponton, ahol a magyar-horvát határ élesen nyugat felé fordul, és a töltés teljes egészében horvát területen megy tovább, a horvát oldalon, a határponttól 500-1000 m-re, két nagy alakú, a nemzetközi előírásoknak vélhetően megfelelő „Mines” (aknák) tábla található. A távcső segítségével is csak pontatlanul látható táblák három nyelven hívnak fel az aknaveszélyre. A Duna vonalától elkanyarodva a görbén futó határ sűrűn benőtt, szinte áthatolhatatlan vizes, tavas területen halad tovább. A határ vonalát 100-200 méterre követő út az 1950-1956 között aknamezőként nyilvántartott volt műszaki zár mellett fut. A kb. 6 km-es határszakasz egyik oldalán sincs látótávolságban semmilyen robbanás- vagy aknaveszélyt jelző tábla. (Határoszlopok vannak). A horvát oldalon határőrizet nincsen.

Az MH HTAZ 1994. január 1. és 1999. december 31. között 6-6 taposó-(PMR-2) és harckocsiaknát (TMM-1 és TMRP-6) semmisített meg ezen a határszakaszon. (20)

1991 és 2000 márciusa között a 66 kilométer hosszú határszakasz magyar oldalán eddig két ismertté vált aknabaleset történt. Az általam először bejárt határszakaszon egy roma kisebbséghez tartozó alsószentmártoni csigaszedő, állapotos fiatalasszony a határtól másfél méterre – elmondása szerint magyar területen – lépett aknára, és veszítette el bal lábát (1993

tavaszi). A sérült „a határjelzés elmaradása miatt” a területért felelős Old községtől 2 millió forint kártérítést követelt. A pert azonban elveszítette. (21)

A baleset ellenére a fiatalasszony egészségesen szülte meg gyermekét. Jelenleg nyomorúságos körülmények között és heves fájdalmakkal kínlódva, tizennegyed magával lakik édesanyjánál Alsószentmártonon. Új mulát 1995-ben kapott. (22)

A második aknasérülés 1995 júliusában történt. Egy 18 éves veszprémi fiatalember a helybeliek többszöri szóbeli figyelmeztetése ellenére a használaton kívül lévő Magyarbóly-Pélmonostor (Beli Manastir) vasútvonal mentén, Kislippó térségében a határ túloldalra tévedt. A határvonaltól 53 méternyire, horvát területen egy botlódórótos gyalogsági aknára lépett. A fiatalembert a mohácsi kórházba szállították, ahol mindkét lábából szilánkokat távolítottak el. A fiatalember sérülése nyolc napon belül gyógyuló volt. (23)

A pécsi orvostudományi egyetem (POTE) Traumatológiai Klinikája 1991 és 2000 áprilisa között összesen három aknasérültet kezelt (kettőt Bosznia-Hercegovinából, egyet Horvátországból). (24)

Az „átnyúló” aknák jelentős része a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóságának területén található. Magyarország és Horvátország 1999. december 17-én kétoldalú megállapodást kötött arról, hogy három éven belül a horvát oldalon lévő természeti parkkal (Kopácsi rét /Kopacki Rit – Special Zoological Park and Nature Reserve/) együtt egy közös nemzeti parkot hoz létre. A Kopácsi rét (17 700 hektár a védett terület nagysága) vizes rehabilitációjának és egyben a közös nemzeti park létrehozásának egyik akadály, hogy az ártéri erdőt rejtő Kopácsi rétre mintegy 200 000 taposóaknát telepítettek. Az aknafelszedést a horvát félnek kell megoldania, de a közös nemzeti park létrehozása érdekében a két ország közösen indult a Global Environmental Facility (GEF) nemzetközi környezetvédelmi pályázaton. (Ennek eredménye 2000. májusban várható.) (25)

II. AKNAGYÁRTÁS, EXPORT ÉS MEGSEMMISÍTÉS

Magyarországon az aknagyártásban 1936 óta, az akna megsemmisítésben 1995 óta kizárólagos illetékességgel a Magyar Mechanika Művek (MMM) rendelkezik. (A gyár jogelődjét, a Fegyvergyárat hadiüzemként alapították, területe ma 32 hektár.) A gyár fennállásának eddig eltelt 64 éve alatt kettős feladatot teljesített. Elsődleges feladata a mindenkor magyar hadsereg részére történő „tüzérségi lőszer, műszaki robbanó eszközök, valamint egyéb robbanóeszközök” „kutatása”, „fejlesztése” és „gyártása”. Másodla-

gos feladata „a mindenkori bányászati robbanóanyag ellátási igények kielégítése”. (26)

A Tétényi Fennsíkon fekvő, Törökbálinthoz közel eső gyár Budapesttől kb. 15 km-re, autópályák szomszédságában, a főútvonaltól kb. 1,5 km-re található. Az MMM gyártotta a magyar fejlesztésű gyalogsági aknákat (ÉRA-33, impregnált papír, ?-1945, ? db, /ebből a típusból harckocsi elleni akna is készült/; EKA-62, ?, 1962-1967, kb. 5-10 000 db; M-49, fa, 1950-?, kb. 1 200 000 db; M-62, műanyag, 1962-1970/1972, kb. 400-1000 000 db; GYATA-64, műanyag, 1964-1974, kb. 400 000 db), valamint szovjet licenc alapján készült gyalogsági aknákat (POMZ-1 fa és POMZ-2 fém, 1947-1953, összesen kb. 60-120 000 db). Ezen kívül itt készültek a magyar fejlesztésű harckocsi elleni aknák (LŐTAK, impregnált vászon, ?1943-1945, kb. 20-40 000 db; M-43, impregnált papír, 1943-1945, kb. 100-200 000 db; FAHAK, fa, 1949-1953, kb. 30-40 000 db; UKA-63, fém, 1963-1974, kb. 400 000 db). Az aknákat részben Magyarország nyugati és déli határszakaszának védelmére (műszaki záruk: 1949-1965) részben pedig a magyar honvédség részére (1943-1974) gyártották ill. a MH részére folyamatos felújítását végezték (?1960-1996).

Magyarország egyes aknatípusokat 1990 előtt exportált (M-62; GYATA-64; UKA-63) és szintén 1990 előtt néhány aknatípust importált (MON-50, MON-100, MON-200, szovjet gyártmányú gyalogság elleni irányított repeszakna, fém /27/; TM-62P3, bolgár gyártmányú harckocsi akna, műanyag, kb. 30-50 000 db /28/). (Export-import tevékenység 1990 után nem volt).

Mint minden fegyver exportról és importról, így az akna export-importról is a Honvédelmi Minisztérium döntött, és az aknák a Technika Külkereskedelmi Vállalaton keresztül kerültek külföldre. (Az MMM 1990 előtt export-engedéllyel nem rendelkezett, azóta viszont lehetősége van önálló export tevékenység folytatására). Magyarország az akna-export során általában olyan export szerződéseket kötött, amelyben kikötötte, hogy az általa exportált aknák harmadik országnak nem kerülhetnek átadásra (ún. végfelhasználási igazolással történt az aknaértékesítés). Ismertté vált, hogy magyar taposóakna került Angolába és Libanonba (GYATA-64), Kambodzsába (M-62) továbbá harckocsi elleni akna Namíbiába és Eritreába (UKA-63). Jemenbe gyalogsági és harckocsi akna (GYATA-64, UKA-63), míg Dél-Afrikába ismeretlen típusú akna került. (29) Ezen aknákat tehát Magyarország mindenképpen exportálta, de tisztázatlan, hogy ezek az aknák közvetlenül kerültek-e a felsorolt országokba vagy egy olyan harmadik ország közbeiktatásával, amelyik végfelhasználási igazolással vette meg az aknákat, de azután továbbadta azokat, netán az aknák végfelhasználási

igazolás nélkül kerültek exportálásra. (Az export nagyságáról és további célországokról nincsenek adatok). Tekintettel a korábban közölt magyar akna-gyártási kapacitásra és a felsorolt országokba az elmúlt évtizedekben került, számos forrásból származó, összesen mintegy 25 000 000 aknára, az általam becsült magyar aknaexport néhány százezres nagyságrendű lehetett.

Az MMM az „utóbbi néhány évtizedben” a magyar honvédség birtokában lévő 20-30 000 000 db aknát újított fel. A különböző szavatossági idejű (20/10/5 év) aknák a felújításukat követően (kb. 1964-1996/1998) a magyar csapatok lőszerraktáraiba kerültek vissza. (30)

2. Az 1998. január 1. óta Mechanikai Művek (MM) Speciális Rt. néven szereplő üzem technikailag készen áll újabb akna típusok gyártására. A magyar fejlesztésű, elektromos gyújtóval ellátott, önmagát felrobbantani képes, közepes méretű műanyag harckocsi akna (HAK-1) fejlesztése az 1990-es évek elején kezdődött, és 1996-ra fejeződött be (a gyártáshoz szükséges vizsgálatokon átment, csapatpróbán túl van, sorozatgyártásra kész). (31)

A Speciális Rt. hivatalos ún. „műszaki termékismertetőjében” szereplő késztermék gyártása kizárólag anyagi okokból nem kezdődött még meg. A NATO által is vizsgált HAK-1-ből a MH mintegy 100 000 db megrendelését tervezi még 2000-ben. (32)

A Speciális Rt. képes még további, szintén hivatalos „műszaki termékismertetővel” ellátott más aknatípus gyártására is. Az „oldal elleni komulatív akna páncélozott szállítójárművek leküzdésére” alkalmas és indítása mechanikus gyújtóval történik (neve még nincsen). Az utóbbival és a HAK-1-el ellentétben, nemcsak tervezik a gyártását, de gyártják is a hivatalos „műszaki termék” ismertetővel rendelkező ún. „víz alatti komulatív aknát” (VKA). Az VKA-ból az elmúlt években „néhány száz darab” került gyártásra és teljes egészében exportra, egyedi megrendelések alapján, nem katonai célra. (Norvégia és Svédország az Északi-tengeren lévő kiszolgált olajfúrótoronyainak megsemmisítésére importálja). (33)

Mindezeken túl a MM Speciális Rt. képes gyártani a Magyar Haditechnikai Intézet által kifejlesztett, CLAYMORE típusú, MON-50-hez hasonlítható irányított repeszaknát („műszaki termékismertetővel” nem rendelkezik; neve még nincsen). Ennek az aknának a fejlesztése az 1990-es évek közepén leállt, de a fejlesztése 2000-ben folytatódni fog. (34)

Az Speciális Rt. említett akna-termékei magas színvonalúak és exportképesek.

3. Az MM Speciális Rt. 1996 augusztusa és 1999. június 30. között összesen 356 884 GYATA-64-et (teljes MH készlet) (35) valamint kb. 15 000 db botlódrótos POMZ-2-t (36) (a teljes MH készlet) (37) és kb. 100 000 db UKA-63-at semmisített meg (38). Ez utóbbi a MH által megsemmisítésre ítélt mennyiség (200 000 db) fele. A megsemmisítésre ítélt még fennmaradó mintegy 100 000 darab szétszedését az Rt. 2001 márciusáig vállalta. (39) Az UKA-63 szétszedésének körülményeiről a helyszínen személyesen is meggyőződhettem. (40)

4. A 32 hektáron belül az Rt. területei szigetszerűen helyezkednek el. (41) A fegyveres örök által védett, kerítéssel, földsáncsal biztosított három alapegység (Elegy, Prés és Szerelő üzem + raktár) közül a szerelőüzemben történik az aknaszétszerelés.

A szétszerelést magyar fejlesztésű gép végzi, amely 8 óra alatt 200 kg aknát tud feldolgozni. (Meghibásodás esetére egy gép állandó tartalékban van). A szétszerelés védőfal mögött és betonfalak között, három fázisban történik. Az első fázisban a munkások kézzel kiveszik a gyutacsot az aknából, és eltávolítják a gyújtólánc elemeit. A második fázisban a forgókéses gép, a „bevédezés mögött” az aknatest fémhengerét (konzervdoboz módjára) körbevágja, szétszedi, de a robbanóanyagot érintetlenül hagyja. A harmadik fázisban a dolgozók „szemrevételezik” a gép munkáját, és kontrollálják azt. Egyszerre három akna szétszedése történik. A dolgozóknak tételesen, minden darabról el kell számolniuk. (Az üzem évi 1 000 000 akna szétszerelésére lenne képes).

Az aknaszétszedéssel 6-10 fő foglalkozik (valamennyien civil alkalmazottak). Az akna szétszerelést kb. fele-fele arányban végzik 18 év feletti (csak katonaviselt) férfiak és nők.

A tiszta erkölcsi bizonyítvánnyal rendelkező betanított munkások fele a roma kisebbséghez tartozik. Szellemi vagy testi fogyatékos személyeket nem alkalmazhatnak és nem is alkalmaznak.

Az üzembe a munkások kizárólag orvosi szakvélemény alapján jöhetnek dolgozni. Ezt követően „igen szigorú orvosi ellenőrzés mellett” (negyedévente orvosi vizsgálat) dolgoznak.

A betanított munkások átlagbére, az összehasonlítási alapnak számító vegyipari dolgozók bérének 50 százaléka alatt marad, és a minimálbér összege körül mozog (bruttó 200-300 Ft/óra). (Az Rt. svédországi és németországi partner-cégeinél ennek tizennégy-, illetve tízszeresét keresik a hasonló munkát végzők). A gyakorlatban a megengedett túlóra-lehetőségek keretei között havi másfél műszakot teljesítenek dolgozók, így keresetük eléri a havi bruttó 30-40 000 forintot. (A meg nem engedett túlóra esetén

keresetük nettó 30-40 000 Ft. /42/) Többször előfordult, hogy az anyagi gondokkal küszködő Rt. havi fizetésük egy részét (8 000 Ft = kb. 20%) a hó végén nem fizeti ki, csak hónapokkal később egy összegben. (43)

Az üzemben korábban történtek robbanásból eredő balesetek, az akna szétszereléséből eredő baleset eddig nem történt. (44)

Az akna (GYATA-64, UKA-63) „minden porcikáját megsemmisítik”, kivéve a gyújtót, amit robbantással kell megsemmisíteni. (A gyújtót először földarabolják, majd kb. ezres szériában, az Rt. területén fölrobbantják). (A raktárról bekerült POMZ-2 készlet eleve szétszedett állapotban volt.) Az akna robbanóanyagait (lőpor, trotil, hexogén) bányászati célra használják föl, az acéllemez kohóba kerül. Az akna más részeit, így a nem vagy csak lassan lebomló műanyagtesteket autópálya építésénél hasznosítják vagy égetéssel semmisítik meg.

Az MM két típusú, „műszaki termékismertetővel” rendelkező robbanóanyagot gyárt az aknatöltetekből. A MM-BOOSTER-200,-250,-400,-500 típusnéven ismeretes bányászati robbanótöltetekre 1-3 éves garanciát adnak, és belőlük nem lehet ismét fegyverekhez robbanóanyagot készíteni. A norvég Dyno Nobel, a svéd Nitro Nobel, valamint a német Dinamit Nobel cég részére 13 éve exportálnak bányászati robbanóanyagot. A „Kis méretű üreges töltet” néven szereplő (KKT-A jelű), kifejezetten robbanóanyagok megsemmisítésére gyártott MM terméket a magyar SFOR és KFOR egyaránt használja aknamegsemmisítésre.

Az akna szétszerelő üzemben tett látogatásomkor taposóakna szétszerelése nem folyt. A magasan körül sáncolt, nagy kiterjedésű, több épületből álló és fegyveres őrökkel védett IV. számú üzem leromlott állapotban van. Az UKA-63 akna mellett a folyami bomba szétszerelését is végző munkások védő szemüveg, fül- és fejkendő valamint levegő maszk nélkül erősen szennyezett munkaruhában végzik munkájukat, a szellős üzemben. (Az ugyanitt, de egy másik épületben, az akna-töltetekből készült ipari termékeket is módomban állt megtekinteni).

5. A Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium a törökbálinti üzem területét a 24 legszennyezettebb magyarországi terület közé sorolta, az évtizedek óta tárolt veszélyes hulladék és a talajba szivárgott szennyvíz nehézfém tartalma miatt. Kizárólag 1996-97-ben 9,6 millió forintba került az azóta is folytatódó kármentesítés. (45)

A szennyeződés alóli mentesítés az államra (ÁPV Rt.) hárul, amelynek várható összköltsége 80-90 millió forintot. Az Rt. vezérigazgatóhelyettese szerint a légszennyezés „nem jelentős”, a magyar norma alatt marad. (46) Az általuk esetleg okozott szennyeződésekre „a Magyar Köztár-

óság területén érvényes kötelező vagy ajánlott robbanóanyag-limit normák nincsenek”, „az EU területén érvényes kötelező vagy ajánlott robbanóanyag-limit normák Magyarországon nem ismeretesek”. (47) „A terület elhagyásánál nyilatkozni kell arról, hogy ‘érzékeny mutatókkal’ ne legyen robbanóanyag kimutatható”, és a „korrektségen alapuló belső normák szerint járnak el”. (48) (Három évente kötelező környezetvédelmi hatósági vizsgálaton kell átesniük, amit a Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium alvállalkozókkal végeztet).

A 32 hektáros területen a jövőben MM Ipari Park Rt. jön létre. A MM Speciális Rt. ettől teljesen függetlenül, a Törökbálinttól kb. 10 km-re nyugatra lévő Etyek község közigazgatási területén, de a MH tulajdonában lévő „Tűzelőállás” katonai objektum telephelyén, „bevédett helyen”, 12 hektáron fog tovább működni. Az Rt. továbbra is meg kívánja tartani a kettős profilját. (49)

III. A MAGYAR HONVÉDSÉG BIRTOKÁBAN LÉVŐ AKNÁK

1. Magyarország 1995 augusztusában, az aknák megsemmisítésének megkezdése előtt rendelkezett gyalogság elleni magyar gyártmányú GYATA-64 típusú (repsz vagy taposó) aknával, szovjet és magyar gyártmányú POMZ-2 típusú (körkörös) repeszaknával valamint CLAYMORE jellegű (az Amerikai Egyesült Államok M18A1-hoz hasonló kivitelezésű), szovjet gyártmányú (irányított) repeszaknával (MON-50, MON-100. MON-200). (50) A szintén magyar gyártmányú és a hadsereg által korábban birtokolt gyalogság elleni M-49 és M-62 típusú aknákat az 1960-as évek végén kivonták a rendszerből. (51)

A MH 1996 novemberében összesen 375 306 darab gyalogság elleni aknával rendelkezett. (52) Az ENSZ-nek tett, hatályos jelentés szerint 1999. június 30-ig Magyarország ebből megsemmisített 356 884 db GYATA-64-et, az ebből a típusból birtokolt valamennyi aknáját. (53) Az így maradó 19 306 darab gyalogság elleni aknája közül Magyarország mintegy 15 000 db POMZ-2 aknát is megsemmisített. (54) Magyarország 2000 db gyalogság aknát (GYATA-64) tartott meg kiképzési célokra (aknamentesítő- és tűzszerész alakulat, anti-terrorista kiképzés). (55) A MON-50-es aknából Magyarország „néhány száz darabbal rendelkezett” (56), amely megsemmisítésre nem került. Mindebből eredően (57) Magyarországnak mintegy 1 422 db gyalogsági aknája van jelenleg, amelyből néhány száz darab a MON-50-es és mintegy ezer darab a MON-100-as és a MON-200-as.

Az Egyezmény ratifikálásának időszakáig (1999. március) egyértelmű volt, hogy Magyarország a GYATA-64, a POMZ-2 és a MON-50 típusú gyalogsági aknáinak valamennyi darabját megsemmisíti. (58) Magyarország azonban eddig egyetlen egy MON-50-t sem semmisített meg, és nem is tervezi megsemmisítésüket. A megsemmisítéstől való elállás mögött minden bizonnyal a gyalogsági akna fogalmának új értelmezése áll. A magyar katona-szakmai körökben ugyanis a MON-50-es aknát már nem sorolják (a MON-100-t és a MON-200-t pedig sohasem sorolták) az Egyezmény hatálya alá tartozó, megsemmisítendő gyalogsági akna kategóriájába. (59)

Ezekén kívül Magyarország birtokol harckocsi elleni magyar gyártmányú UKA-63 típusú aknát (60) (kb. 200 000 db, ami a megsemmisített és megsemmisítésre ítélt összesen kb. 200 000 db aknán felül értendő) /61/) és szovjet licence alapján, Bulgáriában gyártott (ismeretlen számú) TM-62P3 aknát. (62)

A Honvédelmi Minisztérium kétszeri írásos megkeresésem ellenére határozottan elzárkózott adatok közlésétől. (63)

IV. AZ AKNAKÉRDÉS A MAGYAR KÜLPOLITIKÁBAN

1. A magyar külügyminiszter a budapesti regionális konferencián (1998. március 26-28.) hirdette meg a hat pontból álló Agenda '98 programot, amellyel Magyarország az aknák betiltásához, felszámolásához, valamint az általuk okozott károk enyhítéséhez kíván hozzájárulni. A program szerint a gyalogsági aknakészletek 2000. december 31-ig való megsemmisítése mellett Magyarország vállalja, hogy létrehoz egy, a magyar kutatók által kifejlesztett és a taposóaknák áldozatainak felépülését szolgáló fiziko- és pszichoterápiás intézményt. Egy, Norvégia által is támogatott magyar-német közös kezdeményezés nyomán pedig aknamentesítést végeznek majd a horvátországi Kelet-Szlavóniában, tekintettel az ott élő magyar kisebbségre is. (64)

2. Két év elmúltával az Agenda '98 program keretében meghirdetettek az alábbiak szerint alakultak. Magyarország 1999-ben 3000 USA dollárt ajánlott fel a szlovéniai aknamentesítési programra és 810 USA dollárral járult hozzá az Egyezményt aláíró országok által létrehozott alaphoz (nem hivatalos tagdíj az akna-konferenciák stb. szervezésére). (A tagdíj kifizetése 2000-ben is várható, viszont az aknamentesítési programhoz való anyagi hozzájárulás bizonytalan). (65) A német-magyar közös aknamegsemmisítés nem valósult meg, és Norvégiától sem kapott Magyarország anyagi támogatást. Horvátországban nem hivatalosan profitorientált, nem magyar

magáncégeknel (pl. a német UBB-nél) 10-40 magyar civil (leszerelt katona) aknakutató szakember dolgozik.

3. Magyarország szeretne az aknák és egyéb robbanószerkek ill. fegyverek megsemmisítésére létrehozni egy „regionális megsemmisítő központot”. A központ egy erre alkalmas, már régóta működő, jó infrastruktúrával rendelkező katonai objektumban, a Nyíregyházától mintegy 10 kilométerre észak-nyugatra lévő Nyírteleken kapna helyet. (A MM Speciális Rt. nem vállalkozik telepített és felszedett aknák szétszedésére). A Külügyminisztérium végzi a projekt-finanszírozást, míg a HM tulajdonában lévő profitorientált és erre már jogot szerzett magyar cég feladata lenne az amerikai technológiával, kanadai előfinanszírozással történő, plazmaégetéses technológiával dolgozó, környezetkímélő aknamegsemmisítés. (A keletkező üvegszerű terméket útalapba, töltésbe lehetne hasznosítani). (66)

Ukrajna már igent mondott taposóaknáinak a hozzá viszonylag közel (a határtól kb. 60 km-re) eső magyar területen történő megsemmisítésére. Amennyiben Kanadával sikerül megkötni a szerződést, úgy az ettől számított 8-9 hónapon belül megkezdődhetne a megsemmisítés. (Kb. 2 év alatt lehetne megsemmisíteni a 10 000 000 darabra becsült ukrán taposóakna készletet). A későbbiekben belorusz és a délszláv térségből származó aknák megsemmisítésére kerülhetne sor, de az üzem veszélyes hulladék égetésére is alkalmas lenne. (67)

4. A taposóaknák áldozatainak felépülését szolgáló komplex fiziko- és pszichoterápia program kidolgozója dr. Baráth Árpád, a horvát állampolgárként 1995 óta Pécsen élő pszichiáter, egyetemi docens, UNICEF-konzulens. A budapesti regionális konferencián is ismertettek szerint (68) a déli határhoz közeli (kb. 30 km) szigetvári kórházban, 30 fős csoportban, 12 héten át „nemzetközi szinten is példamutató komplex rehabilitációs” „nemzetközi együttműködési program” indult volna el. (69)

A kanadai állami támogatással (100 000 USA dollár) és hasonló értékű magyar állami támogatással (apportként bevitt épület stb.) került volna sor a terv kivitelezésére. Az ügyet magyar részről gondozó Gyermek a Gyermekekért Alapítvány egyetlen magyar minisztériumot sem tudott megnyerni az ügynek, és 1999 júliusáig semmi nem történt. Ezt követően a kanadai fél – 2000. márciusi befejezési határidővel – elrendelte a projekt felülvizsgálatát. (A vizsgálat eredménye 2000. május 29-ig nem vált ismertté.) A budapesti kanadai nagykövetség és az alapítvány továbbra is szeretné kivitelezni a tervet, amely talán az Ifjúsági és Sportminisztérium égisze alatt tud majd megvalósulni. (70)

5. Az 1999. március 12 óta NATO-tag Magyarország érzi az Egyezményt aláíró és nem aláíró NATO tagok között meglévő, de ki nem mondott feszültséget. Magyarország részt vett néhány, az akna témakörben megrendezett tanácskozáson (például aknamentesítés, München, 1999. március 2-4.), ugyanakkor ismeretlen ok miatt lemondta a 2000 elején, Londonban tartott NATO aknakonferencián való részvételt. (71)

V. MAGYAR KATONÁK AKNAMENTESÍTŐ TEVÉKENYSÉGE KÜLFÖLDÖN (IFOR, SFOR, KFOR)

1. A daytoni megállapodást követően Magyarország 417 fős IFOR/SFOR egységet állomásoztat a horvátországi Okucaniban, a magyar határtól mintegy 80 km-re délre. A magyar műszaki kontingens út- és hídépítő tevékenységet folytat. Az IFOR/SFOR nemzetközi katonai erői csak sürgős és kimondottan katonai jellegű feladataik elvégzése érdekében végeznek aknamentesítést. A magyarok jegyzőkönyvben hitelesített módon veszik át az előzetesen duplán átvizsgált aknamentesített munkaterületeket. (72) A magyar műszaki kontingens utász alegysége ennek ellenére minden munkaterületet átvizsgál, majd ezt követően gondoskodik annak éjjelnappali őrzéséről. A szerb fél késlekedése esetén maga is kénytelen aknafelderítéssel és esetenként felszedéssel foglalkozni. (73) A magyarok rendelkeznek aknák hatástalanítására használatos, magyar fejlesztésű robbanószerkezettel, kifejezetten robbanóanyagok megsemmisítésére (MM Speciális Rt.: KKT-A) és 11 db német gyártmányú kézi aknakeresővel (VALLON ML 1614). Az aknák eltávolítását magyar szakemberek is el tudják végezni, és tagja az alakulatnak Magyarország egyik legjobb tűzszerész szakértője is.

2. A Koszovóban (Pristina-Kosovo Polje) 1999 nyarától állomásozó 350 fős magyar KFOR alakulat őrzés-védelmi feladatokat lát el (NATO-központ és Golas-hegy). A kontingensben egy aknakutatással foglalkozó tűzszerész-csoport is helyet kapott. (Eddig kizárólag az általuk védett KFOR híradóközponthoz vezető utat akna-mentesítették). (74)

VI. EGYÉB INFORMÁCIÓK

1. A katonatiszteket és tiszthelyetteseket képző, illetve továbbképző Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Karon az Egyezményben foglaltak figyelembevételével folyik az oktatás és kiképzés. (75)

2. A csapatoknál a már NATO-normák szerint folyó kiképzés során a sorkatonákat a gyalogsági és harckocsi aknák telepítésére és felszedésére egyaránt kiképzik. (76)

3. A Dél-Magyarországon lévő taszári, amerikai légi-támaszpont esetenként, átmeneti jelleggel fogad Boszniában aknára lépett amerikai katonákat. (77)

VII. ÖSSZEGZÉS

I. Az ENSZ-nek tett, 1999-es és az azzal teljesen azonos, 2000. április 30-i magyar hivatalos jelentést (78), a fentiekben részletezettek alapján a következő pontokban nem találtam megalapozottnak.

1. Magyarország nem tett említést „a tulajdonában, birtokában, fennhatósága vagy ellenőrzése alatt lévő felhalmozott gyalogsági aknák összességéről, beleértve a felhalmozott gyalogsági aknák típus szerinti felosztását, mennyiségét” (Egyezmény 7. cikk 1. b/). Nem közölte, hogy rendelkezik MON-50-es, MON-100-as és MON-200-as típusú gyalogság elleni aknával, és ebből eredően nem közölte azok számát sem. (79)

2. Magyarország nem tett említést „minden olyan, a fennhatósága, illetve ellenőrzése alatt levő aknásított körzet elhelyezkedéséről, amelyek gyalogsági aknákat tartalmaznak, illetve gyanítható, hogy tartalmaznak, beleértve a lehető legtöbb részletet a minden egyes aknásított körzetben fellelhető valamennyi típusú gyalogsági akna típusát és mennyiségét illetően, valamint a telepítés időpontjáról” (7. cikk 1. c/). Nem közölte, hogy Nagybjom körzetében és a déli határszakaszán aknásított körzetekben található taposóakna továbbá, hogy a volt szovjet katonai bázisok gyaníthatóan rejtene még taposóaknát. Ebből eredően ezekről semmilyen részletet sem közölt. (80)

3. Magyarország nem pontosan jelölte meg azon aknák számát „amelyeket az akna-felderítési, aknafelszedési és aknamegsemmisítési eljárások fejlesztése és az ezekre az eljárásokra való kiképzés céljából tartottak meg” (7. cikk 1. d/). A MH az egyezményrel összhangban lévő célra tartotta meg kb. 2000 db gyalogsági aknát (GYATA-64), de ez 500 darabbal több, mint amennyit az ENSZ-nek tett jelentésében közölt. (81)

4. Magyarország hiányosan tett említést a taposóaknák „megsemmisítésére irányuló programok állásáról”. Nem tett ugyanis említést „a megsemmisítésben alkalmazásra kerülő módszerekre vonatkozó” részletekről, továbbá „valamennyi megsemmisítési helyszín elhelyezkedéséről” és „a betartandó alkalmazható biztonsági” előírásokról. Magyarországnak a gyalogsági aknák megsemmisítésével kapcsolatos környezeti előírásokra vonatkozó jelentése (az aknamegsemmisítés „ipari standard” szerint történik) nem fedi pontosan a valóságot, mivel Magyarországon nincsenek ilyen jogszabályi normák (7. cikk 1. f/ és 4. cikk). (82)

Az aknásított körzetek felszámolására az Egyezmény Magyarország esetében 2008. március 27-ig lehetőséget ad, de azáltal, hogy Magyarország nem tesz említést aknásított körzeteiről, és nem számol be az aknátlanítási terveiről, megsérti az Egyezményt (7. cikk 1. f/ és 5. cikk). (83)

5. Magyarország nem tesz említést „valamennyi olyan gyalogsági akna típusáról és mennyiségéről, melyet a jelen Egyezménynek az adott részes állam számára történő hatálybalépését követően semmisítettek meg”, mivel a POMZ-2 gyalogság elleni akna megsemmisítéséről semmilyen említést nem tett (7. cikk 1. g/ és 4. cikk). (84) Magyarország az aknásított körzetekről ilyen vonatkozásban, itt sem nyilatkozott (7. cikk 1. g/ és 5. cikk). (85)

6. Magyarország nem tesz teljes körűen említést az általa „gyártott, vagy jelenleg a birtokában lévő gyalogsági aknák minden egyes típusának műszaki jellemzőiről” (7. cikk 1. g/ és 4. cikk). Magyarország jelentésében kizárólag a GYATA-64 típusú gyalogság elleni akna vonatkozásában tesz teljes mértékben eleget az előírásoknak, de sem a szovjet licenc alapján általa is gyártott POMZ-2 típusú és a magyar gyártmányú (rendszerből már kivont) M-62 típusú (86), sem pedig a birtokában lévő MON-50, MON-100, MON-200 típusú gyalogsági aknáról nem közöl műszaki adatokat. (87)

7. Magyarország nem tesz említést „azokról az intézkedésekről, melyeket annak érdekében tettek, hogy haladéktalanul és hatékonyan figyelmeztessék a lakosságot”, vagyis arról a kötelezettségéről, hogy az „aknásított körzetek-

ben minden gyalogsági aknát oldalsó kerületi jelöléssel” látott-e el, vagy „megfigyelés alatt” tart-e, „és kerítéssel vagy más eszközzel” védi-e annak érdekében, hogy „az ott található valamennyi gyalogsági akna megsemmisítéséig” „biztosítsa a polgári személyek hatékony távol tartását” (7. cikk 1. i/ és 5. cikk 2.). Az aknásított körzetekben a hatékony figyelmeztetés vagy nem történt meg vagy kívánnivalót hagy maga után, ezért Magyarország megsérti az Egyezményben foglaltakat. (88)

II. Magyarország hivatalos jelentését megalapozottnak találtam az alábbi pontokban:

1. A fentiekben említettek szerint a GYATA-64 gyalogsági akna birtoklására, számára, műszaki jellemzőire és megsemmisítésére vonatkozó adatok pontosak.

2. Magyarország által rendszerben tartott MON-50-es, MON-100-as és MON-200-as gyalogsági taposóaknak mindegyike villamos gyutaccsal ellátott és kábelről, tehát távvezérelt módon képes csak felrobbanni (botlódróttal nincsenek ellátva). Ezen aknák robbanásuk esetén „egy vagy több személy harcképtelenné tételét, sérülését vagy halálos sérülését” okozó gyalogsági aknák ugyan, de „ember jelenlététől, közelségétől vagy érintésétől” (2. cikk. Meghatározások 1.) nem robbannak fel.

Mindezek miatt ezen gyalogsági aknák nem tartoznak az Egyezmény hatálya alá és Magyarországnak nem kell azokat megsemmisítenie. (Ettől függetlenül – a korábban említettek szerint – birtoklásáról és műszaki adatairól tájékoztatási kötelezettség terheli).

3. 1. Magyarország eleget tett annak, hogy az Egyezmény vonatkozásában módosította a Büntető Törvénykönyvet (Btk.). (89) A Btk. 160/A. szakasza („Nemzetközi szerződés által tiltott fegyver alkalmazása”) és a 264/C. szakasza („Visszaélés nemzetközi szerződés által tiltott fegyverrel”) megfelelően tesz eleget az Egyezményben foglaltaknak (7. cikk 1. pont és 9. pont). (90)

3. 2. A magyar jelentés külön említést tesz a Btk.-nak az Egyezmény teljesítésével összefüggő, egy korábbi (1993) kiegészítéséről is. (91) A kiegészített Btk. a 261/A. paragrafussal („Nemzetközi jogi kötelezettség megszegése”) és a 286. paragrafussal („Elkobzás”) Magyarország szintén megfelelően tesz eleget az Egyezmény előző pontban említett előírásainak. (92)

JEGYZETEK

1. Dr. Deák László a Külügyminisztérium fegyverzetellenőrzési és biztonságpolitikai főosztály (FEBIFO) diplomatája, Magyarország illetékes képviselője. Személyes közlés. Budapest, 2000. február 25.

Dr. Lukács László alezredes, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Bolyai János Katonai Műszaki Főiskolai Kar Műszaki Tanszékének vezetője. Személyes közlés. Szentendre, 2000. március 3.

2. Dr. Deák László, u. o.

Posta Lajos százados a Magyar Honvédség 1. Honvéd Tűzszerész- és Aknakutató Zászlóalj (MH HTAZ) Felderítő Részleg vezetője. Telefoninterjú. Budapest, 2000. április 7.

3. 1998. évi X. törvény. A „Gyalogsági aknák alkalmazásának, felhalmozásának, gyártásának és átadásának betiltásáról, illetőleg megsemmisítéséről” szóló Egyezmény megerősítéséről és kihirdetéséről. Elfogadva: 1998. február 24. Hatályosult: 1998. március 7.

4. Láng László alezredes: A Magyar Népköztársaság területének megtisztítása a II. világháborús aknáktól és lőszerektől. Honvédségi Szemle. 1986. 4. szám, 80-84. o.

5. Dr. Fehér József, Nagybajom jegyzője. Telefoninterjú. 2000. április 12.

6. Árvai Zoltán, Marcali jegyzője. Telefoninterjú. 2000. április 12.

7. Posta Lajos, u. o.

8. Magát megnevezni nem kívánó, személyes tapasztalatokkal rendelkező szakember. Személyes közlés. Budapest, 2000. március 10.

9. Posta Lajos, u. o.

Dr. Lukács László, u. o.

10. Posta Lajos, u. o.

11. Haszán Zoltán: Veszélyesebbé váltak a háborús lőszerek. Magyar Hírlap, 1995. január 3., 4. o.

12. Sz. B.: Szárnyas akna az ócskavasban. Magyar Hírlap, 1998. július 16., 17. o.

Sz. B.: Gyakorlóaknák voltak a vagonban. Magyar Hírlap, 1998. július 17., 15. o.

13. Magát megnevezni nem kívánó, személyes tapasztalatokkal rendelkező szakember. Személyes közlés. Budapest, 2000. március 10.

14. Posta Lajos, u. o.

15. L. K.: Botlózsinóros aknák magyar területen. Magyar Hírlap, 1996. január 23., 1. o.
Németh A. Endre – Erdei Éva: Új feladatok a déli határon. Magyar Hírlap, 1996. január 22., 8. o.
Posta Lajos, u. o.
16. E. É.: Akna magyar területen. Magyar Hírlap, 1997. április 10., 21. o.
17. Aknatelepítés a Drávaszögben (Szerző nincs.) Magyar Hírlap (MTI), 1995. április 25., 27. o.
18. A terület bejárása Varga Zsolt természetvédelmi tájegységvezető és Daczóné Tarlósi Hajnalka természetvédelmi őr kalauzolásával történt. 2000. március 6.
19. A terület bejárása Varga Zsolt természetvédelmi tájegységvezető, Deme Tamás természetvédelmi tájegységvezető és Omacht Zoltán természetvédelmi őr kalauzolásával történt. 2000. március 6.
20. Posta Lajos, u. o.
21. Alsószentmárton, 2000. március 6.
22. Bercsi János: Csigaszedők szerb fogságban. Magyar Hírlap, 1995. május 2., 6. o.
23. Bercsi János: Robbant a botlódrótos akna. Magyar Hírlap, 1995. július 25., 19. o.
24. Prof. Dr. Nyárády József intézetvezető egyetemi tanár. Telefoninterjú. 2000. március 20.
25. A szerződést magyar részről aláíró Tardy János helyettes államtitkárral (Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium) készült telefoninterjú alapján. 2000. február 23.
26. Etyek Község polgárainak készült, „Az MM Speciális Rt. bemutatása, tervei” c. dokumentum. (Aláírók: Kemény József vezérigazgató és Dr. Molnár László vezérigazgató-helyettes). Kelt: Budapest, 2000. május 16., 1. o.
27. Kender Antal alezredes: Irányított hatású repeszaknák telepítése. Honvédelem (Magyar Néphadsereg hadtudományi folyóirata). 1981. 1. szám, 143. o. Nyt. szám: 01 (1981), 917. számú példány. Titkosítás alól feloldva.
28. Magukat megnevezni nem kívánó, egymástól függetlenül nyilatkozó szakemberek. Személyes közlések. Budapest, 2000. május 15. és május 20.
29. Landmine Monitor Report 1999. International Campaign to Ban Landmines – Landmine Monitor Core Group. 1999., Angola: 112. o.; Eritrea: 198. o.; Libanon: 896. o.; Namíbia: 68. o.; Dél-Afrika: 84. o.

Jane's Mines and Mine Clearance 2000. Angola: 650. o.; Libanon: 653. o.; Namíbia: 654. o.

30. „Eltaposott” aknák. (Összeállítás) Magyar Honvéd, A Honvédelmi Minisztérium hetilapja. 1998. április 10., 4-8. o.

31. Tompa János dandártábornok, a MH műszaki főnöke. Országgyűlés Honvédelmi bizottság, 1. számú, elvi, biztonságpolitikai, katonai albizottságának 1996. november 5.-i jegyzőkönyve, 11. o.

32. Magát megnevezni nem kívánó szakember. Személyes közlés. Budapest, 2000. május 10.

Ezt a véleményt támasztja alá Felker Józsefnek, a Haditechnikai Intézet főigazgató-helyettesének nyilatkozata. Szilágyi Béla: Megrendelésekkel talpra állítható a hadiipar. Magyar Nemzet, 2000. március 1., 16. o.

33. Dr. Molnár László, a haditechnika kandidátusa, a Mechanikai Művek Speciális Rt. vezérigazgató-helyettese. Személyes közlés. Törökbálint, 2000. május 18.

34. Magát megnevezni nem kívánó szakember. Személyes közlés. Budapest, 2000. május 10.

35. A Magyar Köztársaság akna jelentése az ENSZ-nek. 2000. március 30. Convention on the Prohibition of the use, Stockpiling, Production and Transfer of anti-personnel mines and on their destruction.

<http://domino.un.org/ottawa.nsf/9bb2c11>

„A napokban az utolsó GYATA-64-et is megsemmisítették a MMM-ben – tájékoztatta lapunkat Budai István mérnök alezredes, a honvédség műszaki-technikai szolgálatfőnök-helyettese”. M. P.: Taposóakna: leszerelt a HM. Népszabadság 1999. július 1., 2. o.

36. Tián József ezredes, a Magyar Honvédség szárazföldi csapatok vezérkarának műszaki főnöke. Matyuc Péter: A hídépítés rövidebb ideig tart, mint az aknamentesítés. Népszabadság 1997. december 24., 1. és 4. o.

37. Dr. Molnár László, u. o., Dr. Lukács László, u. o., Viczián György u. o.

38. Magát megnevezni nem kívánó szakember. Személyes közlés. Budapest, 2000. május 10.

„Eltaposott” aknák. u. o.

39. Magát megnevezni nem kívánó szakember. Személyes közlés. Budapest, 2000. május 10.

„Eltaposott” aknák. u. o.

40. Dr. Molnár László engedélyével és kíséretében. 2000. május 18.

41. Az ebben a pontban elmondottak Dr. Molnár Lászlóval készült interjúból származnak. u. o., Az ettől eltérő forrást külön jelzem.
42. Magát megnevezni nem akaró munkás. Személyes találkozás. A hely és időpont megjelölését szintén nem kívánta nyilvánosságra hozni.
43. Magát megnevezni nem akaró munkás. Személyes találkozás. A hely és időpont megjelölését szintén nem kívánta nyilvánosságra hozni.
44. Dr. Deák László, u. o.,
Dr. Molnár László, u. o.
Magát megnevezni nem akaró munkások. Személyes találkozások. Az egymástól függetlenül nyilatkozók a közlés hely és időpont megjelölését szintén nem kívánták nyilvánosságra hozni.
45. Heti Világgazdaság (HVG), 1997. december 13. 143. o.
Mink Mária: A Mechanikai Művek kálváriája. HVG, 2000. március 18., 117-118. o.
46. Dr. Molnár László, u. o.
47. Az MM Speciális Rt. 60. számú épületének robbanóanyag-mentesítéséről készült jegyzőkönyv. (A 60. számú épületben korábban akna össze- és szétszerelés is folyt). Kelt: Budapest, 2000. február. 28.
48. Dr. Molnár László, u. o.
49. Etyek Község polgárainak készült, „Az MM Speciális Rt. bemutatása, tervei” c. dokumentum. u. o., 3. o.
50. „Eltaposott” aknák. u. o., 7. o.
Kender Antal alezredes u. o.
51. Dr. Lukács László. Telefoninterjú. 2000. május 29.
52. Országgyűlés Honvédelmi bizottság, 1. számú, elvi, biztonságpolitikai, katonai albizottságának 1996. november 5.-i jegyzőkönyve, 10. o.
53. A Magyar Köztársaság akna jelentése az ENSZ-nek. 2000. március 30. u. o.
54. Tián József ezredes, a Magyar Honvédség szárazföldi csapatok vezérkarának műszaki főnöke. Matyuc Péter: A hídépítés rövidebb ideig tart, mint az aknamentesítés. Népszabadság 1997. december 24., 1. és 4. o.
55. Tikos László ezredes, a Honvédelmi Minisztérium sajtóosztály-vezetőjének hozzám intézett válaszevele. Kelt: Budapest, 2000. március 21.

56. Tián József ezredes, a Magyar Honvédség szárazföldi csapatok vezérkarának műszaki főnöke. Matyuc Péter.: A hídépítés rövidebb ideig tart, mint az aknamentesítés. Népszabadság 1997. december 24., 1. és 4. o.

57. Az összes gyalogsági aknából (375 306 db) kivonjuk a megsemmisített 356 884 db GYATA-64 aknát és a mintegy 15 000 db POMZ-2 aknát, valamint a kiképzési stb. célokra megtartott mintegy 2 000 db GYATA-64 aknát, akkor a végeredmény mintegy 1422 db gyalogsági akna.

58. „Eltaposott” aknák. u. o., 7. o.

59. Egymástól független, magukat megnevezni nem kívánó illetékesek. Budapest, 2000. január-április.

Dr. Bodrogi László ezredes, tanszékvezető egyetemi tanár (ZMNE HTK Műszaki Hadművelési-harcászati Tanszék): Lehet-e hatása a gyalogság elleni aknák betiltásáról szóló nemzetközi Egyezményeknek a katonai védelmi tevékenységekre? Műszaki Katonai Közlöny. MHTT Műszaki Szakosztály folyóirata. 1999. 4. 36-39. o.

60. „Eltaposott” aknák. u. o.

61. Magát megnevezni nem kívánó szakember. Személyes közlés. Budapest, 2000. május 10.

62. Magát megnevezni nem kívánó szakember. Személyes közlés. Budapest, 2000. május 10.

63. E tárgyban a Honvédelmi Minisztérium sajtóosztály vezetőjével, Tikos László ezredessel kétszer váltottam levelet. Első levélváltás: 2000. február 17. – válasz: 2000. február 28.; Második: 2000. február 28. – válasz: 2000. március 21.

64. Kovács László külügyminiszter (1994-1998). Report: Regional Conference on Landmines. (szerkesztő, kiadó nincs) ICBL, 4-9. o.

65. Viczián Györggyel a Külügyminisztérium katonai szakértőjével készült telefoninterjú. 2000. május 12.

66. Dr. Deák László, u. o.

67. Dr. Deák László, u. o.

68. Report: Regional Conference on Landmines. (szerkesztő, kiadó nincs) ICBL, 31-36. o.

69. Dr. Baráth Árpád személyes közlése. Pécs, 2000. március 21.

70. A Gyermek a Gyermekért Alapítvány kuratóriumának elnökével, dr. Blahó Andrással készült telefoninterjúk. 2000. április 12. és 2000. május 29.

71. Magát megnevezni nem kívánó személy. Budapest, 2000. április 3.
72. Dr. Lukács László: Aknahelyzet Horvátországban és Bosznia-Hercegovinában. Új Honvédségi Szemle, A Magyar Honvédség központi folyóirata. 1999. 1. szám, 46-47. o.
73. Tömöry Ákos: Magyar békefenntartók. HVG 1996. január 20., 74-80. o.
74. KFOR-krónika. (szerző nincs) Magyar Honvéd melléklete, 2000. március 12.,14. o.
75. Dr. Lukács László. Személyes közlés. u. o.
76. Magát megnevezni nem kívánó, a nevezett kiképzésben részt vett személy. Ismételten megerősített személyes közlés. Budapest, 2000. február 8. és március 2.
77. MH-összefoglaló: Taszáron az amerikai védelmi miniszter. Magyar Hírlap, 1996. január 3., 3. o.
78. A Magyar Köztársaság akna jelentése az ENSZ-nek. 2000. március 30. u. o.
79. HTTP://, u. o., Form B Stockpiled anti-personnel mines
80. HTTP://, u. o., Form C location of mined areas
1. Areas that contain mines
  2. Areas suspected to contain mines
81. HTTP://, U. o., Form D APMs retained or transferred
1. Retained for development of and training in
82. HTTP://, U. o., Form F Status of programs for destruction of APMs
1. Status of programs for destruction of stockpiled APMs
83. HTTP://, u. o., Form F Status of programs for destruction of APMs
2. Status of programs for destruction of APMs in mined areas
84. HTTP://, u. o., Form G APMs destroyed after entry into force
1. Destruction of stockpiled APMs
85. HTTP://, u. o., Form G APMs destroyed after entry into force
2. Destruction of APMs in mined areas
86. HTTP://, u. o., Form H Technical characteristics of each type produced/owner or possessed
1. Technical characteristics of each APM-type produced
87. HTTP://, u. o., Form H Technical characteristics of each type produced/owner or possessed
2. Technical characteristics of each APM-type currently owned or possessed

88. HTTP://, u. o., Form I Measures to provide warning to the population

89. A Btk. (1978. évi IV. tv.) módosításáról szóló törvény (1998. évi LXXXVII. tv.) 1998. december 26-án került kihirdetésre és 1999. március 1-én lépett hatályba. Az 1998. évi LXXXVII tv. 38. §-a és a 60. §-a foglalkozik a Btk. módosításával. Ez által került módosításra a Btk. 160/A. §- a és 264/C. §-a.

90. HTTP://, u. o., Form A National implementacion mesures.

91. Az 1993. évi LXXI. tv. 1993. július 19-én került kihirdetésre és ugyanekkor lépett hatályba. Ennek a törvénynek a 14. §-a módosította a Btk. a 261/A. és a 286. szakaszait.

92. HTTP://, u. o., Form A National implementacion mesures.

***

Budapest, 2000. május 31.

INTEGRATION STUDIES

WORKING PAPERS SERIES

PUBLIE PAR LE CENTRE DE RECHERCHE ETHNOREGIONAL
ET L'ASSOCIATION FORUM BUDAPEST

/MTA PTI ETNOREGIONÁLIS KUTATÓKÖZPONT, BUDAPEST FÓRUM/

Institute for Political Science – Integration Studies

- No. 1. **Pichovszky Domonkos: La France et l'OTAN 1949-1997.** /Episodes d'une relation orageuse/. ISSN 1419-1466, ISBN 963 9098 76 0. **500,- Ft (80 oldal)**
- No. 2. **Csapody Tamás: Hungary and the NATO Enlargement.** ISSN 1419-1466, ISBN 963 9098 95 7. **800,- Ft (90 oldal)**
- No. 3. **Döbrönte Katalin: Az Európai Unió döntéshozatali mechanizmusában jelentkező demokratikus deficit, az Európai Unió legitimitásának növelésére tett kezdeményezések:** ISSN 1419-1466, ISBN 963 9098 85 2. **350,- Ft (29 oldal)**
- No. 4. **Hovánszki Arnold: A polgárközeliség és az átláthatóság jelentősége az Európai Unióban és Magyarországon.** ISSN 1419-1466, ISBN 963 9098 83 3. **400,- Ft (35 oldal)**
- No. 5. **Lichtenstein József: Az igazságszolgáltatás rendszere Franciaországban.** ISSN 1419-1466, ISBN 963 9098 87 6. **450,- Ft (38 oldal)**
- No. 6. **Csité András: Természet, régió, vidék: politika-hálózatok és a finn vidék az 1990-es években.** ISSN 1419-1466, ISBN 963 9098 88 4. **450,- Ft. (25 oldal)**
- No. 7. **Keller Krisztina: Németország növekvő világpolitikai jelentősége, különös tekintettel a boszniai rendezésben való részvételére.** ISSN 1419-1466, ISBN 963 9098 26 X. **500,- Ft (44 oldal).**
- No. 8. **Csanády Márton: Jugoszlávia és a nagyhatalmak a XX. században.** ISSN 1419-1466, ISBN 963 ISBN 963 9218 28 6. **700,- Ft (52 oldal).**
- No. 9. **Csapody Tamás: A taposóaknak teljeskörű betiltását előíró Ottawai Egyezmény betartása minden aláíró ország, így Magyarország számára is kötelező. A taposóaknak betiltásáért küzdő nemzetközi szervezet (ICBL), az Ottawai Egyezmény betartásáról évenként ország-jelentést készítet. A taposóaknak magyarországi helyzetéről készült első, teljeskörű – angol és magyar nyelvű – országjelentésében a szerző számbaveszi a II. világháborúból visszamaradt, majd a szovjet csapatok által itthagytak aknákat és a jugoszláv-horvát határ mentén húzódó aknásföld körzeteket, továbbá a Magyarországon gyártott, megsemmisített és meg nem semmisített aknákat.** ISSN 1419-1466, ISBN 963 9218 39 1. **900,- Ft /14 USD (53 oldal).**

A kiadványok megvásárolhatók vagy megrendelhetők az alábbi címen:

MTA Politikai Tudományok Intézete, H-1399 Budapest, Pf. 694/115.

Szabó Irén, Tel.: 224-6724, Fax: 224-6727, E-mail: szaboi@mtapti.hu

Külföldi megrendelés esetén az Országos Széchenyi Könyvtár Nemzetközi

Csereszolgalatánál: H – 1827 BP. Fax: (36-1)356-8978

For ordering from abroad, please contact of

International Library Service for Hungarian National Library

H – 1827 BP. Fax: (36-1)356-8978

**Research Centre of Ethno-regional Studies
at the Hungarian Academy of Sciences
Budapest, 2000.**